Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 15 גראשען | היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 252 | Łódź, Niedziela 1 listopada 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, זונטאג כ״א מרחשון תרצ״ב | № 252

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

וואס זאגן די הויפט-עדות פון דער בעשולדיגונג

וויצע-אינערן-מיניסטער סטאמיראווסקי אונטער א קרייז-פערהער. — ערקלערונגען פון האוקע-נאוואק און קאוועצקי. — אויספארשונגס-ריכטער דעמאנט האט איבערגעשריטען די ראהמען פון זיין רעכט

דער פינפטער און זעקסטער טאג פון בריסקער פראצעס

פרייטאג האט זיך אנגעהויבען דער „בריסקער פראצעס" מיט א פערשפעטיגונג, האלב 11, דער בעשולדיגטער מאסטעק וועלכען מען האט ארײנגע־פיהרט פון זאל, איז שוין ווידער דא אויף זיין פלאץ. דער פארזיצער פרעגט איהם:

— צי ווילט איהר, אז מען זאל אייך אינפארמי־רען וועגען דעם, וואס דא איז פארגעקומען, ווען איהר זייט נישט געווען אין זאל?

— ניין — ענטפערט מאסטעק — איך פער־לאנג עס נישט.

עס נעמט דאס ווארט דער פראקוראר גראבאוו־סקי.

— נעכטען האט דא דער אדוואקאט בערנסאן — זאגט דער פראקוראר — דערצעהלט, אז וועגען זאכען אין בריסק זענען דערלאנגט געווארען

אנקלאגעס צום אפעלאציע-גערִיכט.

אז זיי זענען דארט אפגעלעגען א צייט א. ד. גל. דא איז דאס געזאגט געווארען אזוי הויך און פייערליך, ווי דאס וואלט שטימען מיט דער ווירק־ליכקייט. איך האב עס פונדעסטוועגען נאכקאנטראָ־לירט, און עס לאזט זיך אויס, אז דאס איז נישט אמת. עס איז ריכטיג עפעס אנדערש — אז עס איז דערלאנגט געווארען אן אנקלאגע געגען אויספאר־שונגס-ריכטער דעמאנט, פארוואס מען האט געהאל־טען די ארעסטאנטען אין א מיליטערישער טורמע און נישט אין קיין ציווילע.

דער אדוואקאט בערנסאן הויבט זיך אויף פון זיין ארט און הויבט אן רעדען מיט

א גוואלטיגער אויפרעגונג

— ווען מען גיט איבער פאר'ן געריכט אן'ענין

— זאגט ער — דארף מען איהם איבערגעבען אינגאנצען, נישט ארויסרייסען א טייל. דער פראָ־קוראר האט דא ציטירט פון אונזער אנקלאגע, אויב ציטירען דארף מען אין גאנצען. דארט, אין דער אנקלאגע איז גערעדט געווארען נישט נאר וועגען דעם ריכטער דעמאנט, דארט איז דער־צעהלט געווארען...

דא ציטירט דער אדוואקאט דעם ווייטערדיגען טייל פון דער אנקלאגע. דער פארזיצער רייסט איהם איבער, מאכענדיג אויפמערקזאם אויף דעם, אז דער ענין בריסק האט נישט קיין שייכות צום ענין און ער האלט מיט דער דערקלערונג פון פראָ־קוראר דעם ענין פאר אויסגעשעפט.

מען טרעט צו צום עדות פערהער.

אלס ערשטער עדות טרעט ארויס דער וויצע אינערן-מיניסטער סטאמיראווסקי, וועלכער

איז דער הויפט-זייל פון דער בעשולדיגונג

אגב איז ער בעקאנט אלס איינער פון די נאהענט־סטע פריינט פון מארשאל פילסודסקי. ער איז גע־ווען אין שפיץ פון פילסודסקיס מארש אויף ווארשא. ער איז עס ארויסגעקומען ענטגעגען דעם געוועזע־נעם פרעזידענט וואיטשעכאווסקי, אויף דער דריטער בריק און געמאלדען דעם פרעזידענט:

— איך פיהר אויס דעם בעפעהל פון מארשאל...

אין אנהויב חזרט ער איבער אלע טיילען פון בעשולדיגונג־אקט, ער כאראקטעריזירט דעם צענטראלעוו, אלס אן ארגאניזאציע, וועלכע האט זיך נישט אפגעשטעלט פאר קיין שום מיטעל, כדי אראפצווארפען די רעגירונג. דער צענטראלעוו איז געווען פול מיט שנאה צו דער רעגירונג א. א. וו.

דער אדוו. באוואדזארסקי ווענדעט זיך צום פארזיצער:

— איך בעט דעם געריכט פרעגען ביים עדות, וואס לויטעט זיין עדות זאגען פון נאטיצען, צי גיט ער אפ דיזעלביגע דערקלערונגען, וואס ער האט אפגעגעבען ביי דער אויספארשונג, צי עפעס נייע זאכען, וועלכע ער האט זיך זיי איצט פערשריבען?..

דער עדות רעדט ווייטער וועגען קראקאווער קאנגרעס, וועגען פ. פ. ס., וואס האט

פערשווארצט די אויגען פון פוילען

אין אויסלאנד, כדי צו בעקומען פון דארט געלד. וואס איז בוזיג געווען אויף דער אנטי-מלוכהשער ארבייט. עס האבען זיך טאקע בעוויזען א רייה פוילען-פיינטליכע ארטיקלען פון וואנדערוועלדע, בלום און אנדערע וועגען רעווידירען די גרעניצען א. ד. גל. דער דעפ. טשאלקאש האט געהאלטען אין בערלין א רעדע צום שאדען פון דער מלוכה. דעפ. ליבערמאן האט געהאלטען א רעדע אויפ'ן צוזאמענ־פאהר פון די קוילען-ארבייטער, וואו עס זענען גע־ווען אויסלענדישע געסט, אין וועלכער ער האט גערעדט דעמאגאגיש געגען פוילען. זיי האבען גע־שאפען א סכנהדיגען מצב. דאס האבען אויסגע־נוצט די אוקראינישע מיליטערישע ארגאניזאציעס. עס האבען זיך אנגעהויבען די געשעהענישען אין מזרח-גאליציע, די טעראר-טעטיגקייט. עס איז דער־גאנגען צו די בלוטיגע געשעהענישען פון 14. סעפטעמבער אין ווארשא, ביי וועלכע מען האט פער־האלטען אפילו א קאמוניסט מיט א גראנאט אין האנט.

ער רעדט נאך וועגען

שטאב פון צענטראלעוו,

וועגען זיין פערשווערונג ארבייט און ער ענדיגט אזוי:

— ווען מען וואלט אין דער געהעריגער צייט בעזייטיגט עטליכע פיהרער פון דער דאזיגער בעווע־גונג, וואלט מען אויסגעמיטען פיל טראגישע גע־שעהענישען, וואס האבען געקאסט דאס לעבען פון א סך מענשען, ווען די רעגירונג האט זיך איבער צייגט, אז די מהומה האלט אין איין שטייגען, אז דער קריזיס פערשארפט זיך, אז עס הויבט זיך אן אן'אנארכיע, אז מען טאר עס מעהר נישט דולדען, האט זי בעשלאסען ליקווידירען די דאזיגע ארגא־ניזאציע.

מיט דעם ענדיגט ער זיין עדות זאגען און עס הויבט זיך אן אן'אמתער

קרייץ-פערהער

פון דעמדאזיגען וויכטיגסטען עדות.

פריהער פרעגט איהם דער פראקוראר:

— ווי אזוי האט איהר בעקומען אלע אייערע ידיעות?

— דורך פערשידענע וועגען — ענטפערט דער עדות — דורך אבסערוואציע, דורך נאכשפירען די פארטייען, די פיהרער...

— ווי שאצט איהר אפ דעם ציל פון קראקאווער קאנגרעס?

— אראפצווארפען מיט גוואלד די רעגירונג. מיינע ידיעות וועגען דעם זענען צאהלרייכע.

— ווער האט געשריבען — פרעגט ווייטער דער פראקוראר — די פעראָרדנונג וועגען ליקווי־דירען אט די בעוועגונג? איהר?..

— ניין מיין שעף קאוועצקי.

איצט נעמט דאס ווארט אדוואקאט נאווהא־דווארסקי.

— צי האט איהר, ה' עדות, געלייענט די רעז־אלוציע פון קאנגרעס?

— יא.

— צי איז דא אין דער רעזאלוציע א רוף אראפצווארפען די רעגירונג?

— ניין, אין דער רעזאלוציע איז עס נישטא.

— מעהר האב איך נישט דערווייל וואס צו פרעגען...

נאך איהם ווענדעט זיך דער אדוואקאט שורלי

— וואס פאר אן'אמט האט איהר פערנומען איידער איהר זענט געווארען וויצע מיניסטער?

— איך האב געדינט אין מיליטער, געווען דער פיהרער פון אן'אוילאנער פולק.

— צי האט איהר געארבייט פריהער אויפ'ן גע־ביט פון אויספארשונג?

— ניין. קיין גרויסע ערפאהרונג אויף דעם געביט האב איך נישט, אבער איך אריענטיר זיך גוט אין פאליטיש געזעלשאפטליכע פראגען. פאר דער מלחמה בין איך געווען פאליטיש-געזעלשאפט ליך טעטיג.

צו וועלכער פארטיי האט איהר געהערט?

צו פ. פ. ס.

— צי האט איהר אויסגעפארשט פון וואס פאר א מין מענשען-מאטעריאל עס זענען די מענשען, וואס האבען געדינט אויף אבסערוואציע נאך די פארטייען און זייערע פיהרער?

— מיט 99 פראצענט פון זיי בין איך בעקאנט, דאס זענען אינטעליגענטע מענשען, אן'אויסגעצייכענטער מאטעריאל.

— צי האבען די קאנפידענטען געארבייט פאר געלד, צי צוליב מאראלישע טעמים?

דער עדות גיט נישט וועגען דעם קיין קלארע תשובה.

עס נעמט דאס ווארט

אדוואקאט בערנסאן

— איהר האט דערמאנט וואנדערוועלדעס בראָ־שור. צי איז אייך די בראשור בעקאנט?

— יא.

— ווען איז זי דערשינען?

— נאך דער פאציפיקאציע אין מזרח-גאליציע

— איהר האט זי געלייענט?

— מען האט זי פאר מיר רעפערירט.

— וואס ווערט דארט געשריבען?

ער איז צעטומעלט, ענטפערט נישט.

אדוו. בערנסאן זאגט:

— הייסט עס, אז אליין האט איהר זי נישט געלייענט. אפשר ווייסט איהר, וואס האבען געשרי־בען אין זייערע ארטיקלען אדלער, בלום און וואנ־דערוועלדע? איהר האט זיי דערמאנט.

— איך האב זיי נישט געלייענט. איך האב נישט קיין צייט אויף דעם.

— איהר האט זיי אפילו נישט געלייענט?..

— זאגט אדוו. בערנסאן — אין דער צייט, ווען זיי זענען אזא אנקלאג מאטעריאל געגען די בעשולדיג־טע. אפשר ווייסט איהר, וואו זיי זענען געווען גע־דרוקט?

דער עדות טראכט נאך א ווייל און ענטפערט

— אדלער, דוכט מיר, אין „ארבייטער-צייטונג", און בלום אין... „הומאניטע".

(ווי בעקאנט, איז די „הומאניטע" דער אָפיצ־יעלער ארגאן פון דער פראנצויזישער קאמוניס־טישער פארטיי און נישט פון דער סאציאליסטישער — רעד.).

אין זאל ווערט הייטערדיג פון דעם ענטפער.

נאך איהם שטעלט א רייה פראגען דער אדוואָ־קאט האניגוויל.

— אפשר ווייסט איהר — וועלכע שטעלונג עס האט אנגענומען אין פאריגען סיים דער ב. ב.־קלוב צום בודזשעט?

— ניין...

— אפשר ווייסט איהר, אז די פארשטעהער פון ב. ב. קלוב האבען זיך אפגעזאגט צו רעפערירען דעם בודזשעט?

— ניין...

עס נעמען שטעלען פראגען דער אדוואקאט ארבאנאוויטש (דער זעלבער אדוואקאט ארבאנא־וויטש איז געווען וויצע אינערן-מיניסטער ביי קער־ניקן, איצט שטעלט ער פראגען דעם נייעם וויצע אינערן-מיניסטער, פערטיידיגענדיג דעם געוועזענעם מיניסטער קערניק).

— ווען האט איהר זיך דערוואוסט וועגען די צילען פון קאנגרעס, פאר'ן קאנגרעס, צי נאך איהם?

— פאר'ן קאנגרעס.

— פונדעסטוועגען האט איהר

נישט אנגענומען קיין מיטלען

איהם נישט צו דערלאזען, וויסענדיג, אז דער קאנ־גרעס האט דעם ציל אראפצווארפען מיט גוואלד די רעגירונג. איהר האט גארנישט געטון, כדי אויסצומיידען אזא גרויסע קאטאסטראפע?..

— ס'איז נאך נישט געווען אזוי פערשארפט, אזוי אנגעגליט, ענטפערט דער עדות — מיר האבען געווארט די ריכטיגע מאמענט, אז זי זאל ביי גרויסע בעדינגונגען אננעמען די געהעריגע מיטלען.

עס ווענדעט זיך דער אדוואקאט שטערלינג:

— איך קעהר זיך אום צו וואנדערוועלדעס בראשור. צי האט דער עדות זי געזעהען?

— יא.

— אין וועלכער שפראך איז די בראשור? — פרעגט דער אדוואקאט

— אין דייטש.

איך לייען נישט קיין דייטש

— נו און פראנצויזיש לייענט איהר יא?

— זעהר שוואך.

— וועגען וואס האט זיך געשריבען אין דער בראשור?

— וועגען מזרח-גאליציע... — ענטפערט דער עדות.

אין זאל איז ווידער הייטערדיק. די בראשור איז געווען וועגען בריסק.

עס ווענדעט זיך דער אדוואקאט אגורסקי:

— צי איז עס ריכטיג, אז אין יאהר 1923, בעת די קראקאווער געשעהענישען, זענען איהר דארט טעטיג געווען געגען די אומרוהען מיט אייער פולק אולאנער?..

דער פארזיצער מאכט אויפמערקזאם דעם עדות, אז ער איז נישט מחויב צו ענטפערען אויף דער לעצטער פראגע.

אדוו. רודזשינסקי: איהר האט דא כאראקטע־ריזירט די אפאזיציע, אז זי האט זיך נישט אפגע־שטעלט פאר קיינע מיטלען, אז זי איז

נעקראכען מיט די מאלאשען אין די הערצער

פון בעזונדערע מענשען פון דער רעגירונג. אפשר וועט איהר כאראקטעריזירען די מעטאדען, מיט וועלכע מען בענוצט זיך אין רעגירונג-לאגער אין קאמף מיט די געגנער?

פארזיצער: אויף דער פראגע דארפט איהר נישט געבען קיין ענטפער.

אדוו. בענקעל: ביז ווען האט איהר געדינט אין מיליטער?

— ביז סוף 1929.

— וואס פאר א ראנג האט איהר געהאט?

— כ'בין געווען א פאדפולקאווניק.

— און ווען האט איהר איבערגענומען אייער איצטיגען אמט?

— אין מאי 1930.

— און ווען האט איהר אנגעהויבען אייער אבסערוואציע-טעטיגקייט ארום די פארטייען פון „צענטראלעוו"?

— נאך זייענדיג אין מיליטער.

אדוו. לאנדוי: ווי אזוי האט איהר בעקומען אייערע ידיעות וועגען טשאלקאשס רעדע אין בער־לין?

עדות: בעת עס זענען אנגעקומען די ידיעות וועגען דער רעדע, האב איך מיך באלד טעלעגראפיש געווענדעט קיין בערלין נאך גענויע אויפקלערונ־גען, וועלכע זענען מיר טאקע צוגעשיקט געווארען.

— פון וועלכע קוועלען אין בערלין האט איהר די ידיעות בעקומען?

— דערויף זאג איך זיך אפ צו ענטפערען.

— וואס, דאס איז א סוד?

— (נאך א ישוב הדעת) דורך דער פוילישער אמבאסאדע אין בערלין.

— צי איז אין דער רעדע קלאר געזאגט גע־ווארען, אז פוילען דארף פאמערן צוריק אפגעבען דייטשלאנד?

— דער איינדרוק איז יעדענפאלס געווען, אז

פאמערן איז אן'ענין צום בעהאנדלען...

— איהר האט דא גערעדט וועגען דער ווירט־שאפטליכער לאגע. ווען האט זי זיך אנגעהויבען פערערגערען?

— אין יאהר 1929.

— צי ווייסט איהר, אז אין יענער צייט האט

(ווייטער זעהט 3-טע זייט).

נור אויפ'ן חודש נאוועמבער פונ'ם 4-טען נאוועמבער אן

ערשט-קלאסיגע

פאלטענס

פערקויפט סעריענווייז. נור אין ענצעלנע שטיק צו נידריגערע פון הורט-פרייזען

1-טע סעריע צו 40 זל. | 3-טע סעריע צו 65 זל.
2-טע „ „ 55 „ | 4-טע „ „ 85 „

FABRYKA „ELPEKA" **ROTH i RUDHORFER, Łódź, Piotrkowska 80.**

נאך קורצע ליידען אין פרייטאג ביינאכט (י"ט מרחשון (דעם 30-טען אקטאבער) געשטארבען איז עלטער פון 73 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, גרויספאטער, שוויגערפאטער, ברודער און אנקעל

נ. ע. אלי' ברוך ב"ר יהודה לייב ז"ל ליפאוויטש

די לויה קומט פאר היינט, זונטאג, כ"א מרחשון תרצ"ב (1-טען נאוועמבער 1931) 2 א זייגער ביימאן אין זגערזש, דאמבראווסקא 29, וועגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז נעכטען שבת קודש געשטארבען אין עלטער פון 65 יאהר, אונזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גראסמוטער, שוועסטער, שוועגערין און טאנטע

נ"ע יענטע זעריגמאן

אשת ר' אלי יוסל ז"ל

(בעקערייי איבהאבערין)

די לויה קומט פאר היינט, זונטאג, דעם 1-טען נאוועמבער 1931 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז וואלבארסקא 33, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

היגיענישע מקוה

ביי „אגודת ישראל"

אין לאדז, גדאנסקא 75, טעל. 36-107.

פדי נאכצוקומען דעם וואונש פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג האט די פערוואלטונג בעשלאסען צוליב'ן עקאנאמישען קריזיס פון 1-טען נאוועמבער 1931 פרשת חיי שרה

רעדוצירען די פרייזען

פון דער ניי-רעמאנטירטער, מאדערנער און היגיענישער מקוה, וואס איז די איינציגע אין פוילען, וועלכע וועט געבען די מעגליכקייט דער אלגעמיינער יודישער בעפעלקערונג צו קענען פון איהר גענוסען.

די פרייזען זענען פאלגענדע:

א לוקסוס-בומער	פריהער 10.— זל.	יעצט 6.— זל.
1-טע קלאס	„ 6.—	„ 4.—
(פאר יעדער פערזאן ווערט געמאכט אנ'עקסטרא מקוה)		
אולגאווע 1 קלאס	„ 4.—	„ 3.—
א וואנע	„ 2.—	„ 1.25
2-טע קלאס	„ 3.—	„ 2.—
3-טע קלאס	„ 1.50	„ 1.—

די פרייזען זענען גילטיג פון 2 נאכמיטאג ביז 11 א זייגער אווענד

נור פאר פרויען.

די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די מקוה איז פערזעהען מיט צענטראל-בעהייצונג און ווענטילאטארס אין אלע צימערן. נייע קאפעלנע וואנעס, טושען און אנדערע מאדערנע און היגיענישע איינריכטונגען. מען בעקומט אויך וועש, זייף א. ד. גל. פינקטליכע און העפליכע בעדינונג.

Samochody
i motocykle używane.
Kupno, sprzedaż, komis, zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel.189-28

נאך לאנגע שווערע ליידען איז נעכטען שבת-קודש, דעם 31 אקטאבער 1931 געשטארבען מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, ברודער, שוואגער און אנקעל

נ"ע יוסף בן ר' יונה אליעזר ז"ל שערמאן

אין עלטער פון 47 יאהר

די לויה קומט פאר היינט, זונטאג, דעם 1-טען נאוועמבער 1931, 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז גלובנא 33, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

Dr. med. G. GERZSTAJN

[illegible]

[illegible] 12, טעל. 175-10.

[illegible] 11—1 און 7—8 [illegible]

1754

אונזער הארציגען פריינד און חבר פון אונזער הויז, דעם שווער געטראפענעם יצחק ראזענבלאט צום טראגישען טויט פון זיין ליבהארציגע פרוי

לייזא נ"ע

אונזער ביילייד. זיי געטרייסט יונגער פריינד און זעה דיך שטארקען אלס געטרייער טאטע צו דיין קינד פון דיין טרייע פרוי.

י. פין און פרוי

8-טונג! ביר-האלע-בעזיצער לאדז — אין —

היינט, זונטאג, דעם 1. נאוועמבער ד. י. פינקטליך 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון „נותן לחם", סאלנא 14

א דרינגענדע פערזאמלונג

וועגען די לעצטע סאניטארע פעראָרדנונגען וועגען עניין קוכען און וואוינונגען וואס זענען צוזאמען, מיט די געשעפטן.

די אנגעלעגענהייט איז זעהר וויכטיג, דעריבער דארפען אלע מיטגלידער און ניכט-מיטגלידער אין זייערע אייגענע אינטערעסען פינקטליך צו ערשיינען.

מיט אכטונג

די צייטווייליגע פערוואלטונג.

בעמערקונג: די אייגענטימער פון יאדלאדרייניעס ווערען אויך געבעטען פינקטליך צו קומען.

7343

אכטונג, קאלאניאל-הענדלער

היינט, זונטאג, דעם 1-טען נאוועמבער, 6 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל שרודמיעסקא 20 (צעגעלניאנא 15)

אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג

געווידמעט די קאנקורענץ-פראגע ווי אויך אנדערע דרינגענדע פראגען וועלכע זענען נוגע דעם קאלאניאל-הענדלער. מיטגלידער און ניכט-מיטגלידער קומט מאסענווייז

די פערוואלטונג

דער שווערגעטראפענער פאמיליע מארטקאוויטש צוליבן טויט פון זייער אונפערגעסליכען פאטער און שוויגערפאטער נ"ע

הערש יעדוואב

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען ביילייד.

חאלת ראזענבלאט און פרוי
אברהם ראזענבלאט און פרוי

מצוה לפרסם

ב"ה. האמת ניתן לכתוב איך שרב יעקב קריגער, נאר לודקאם פלאץ דאבראניצקי 2 שלח שליח ב"ד לקריא ל"הת את ר' יחיאל פרידריך מפלאץ דאבראניצקי 5 ושלח שליח ב"ד שלושה פעמים כדת וסירוב לבוא, י"ט מרחשון תרצב לאדז בית דין קבוע באולם הקהלה.

דער אריגינאל געפינט זיך ביי ר' יעקב קריגער

דר. מ. וואלפסאן

האט זיך איבערגעצויגען

נארוטאוויטשא (דזשעלנא) 2

טעלעפאן 128-83

נעמט אן פון 5 — 7 נאכמיטאג

אזהרה גדולה מהראבינאט

עס איז בעוואוסט דער איסור אויף די פרעמדע שחיטה אין די לעצטע טעג איז זעהר דאס הפקרות וואס מען ברענגט היער פרעמדע געשאחטענע גענז וועלכעס **פיעל רבנים שרייבען, אז זיי זענען נישט געשאחטען דורך שוחטים און עס איז ממש נבלה וטריפה,** און דאס ווערט פערקויפט אין לאדז אין די האלעס אויך אין די יאטקעס פון רינד-פלייש, וואס ווערט צוגעוואויגען שטיקלעך עופות, ווענדען מיר זיך צו אלע קצבים מיט די שטרענגסטע אזהרה זיי זאלען נישט האלטען קיין פרעמדע שחיטה און קיין שמוגעל-שחיטה, **נור היגע כשר'ע שחיטה, וואס איז בעצייכענט מיט א באנדעראל.** אין פאל מ'וועט טרעפען אין א יאטקע אנ'עוף אהן באנדעראל וועט די יאטקע ווערען געאסרט, און בכלל זאל יעדער יוד זיך היטען נישט צו נוצען קיין שמוגעל'שחיטה און נישט קיין פרעמדע שחיטה, און ביים קויפען א געשאחטען עוף גוט אכטונג געבען נור צו קויפען מיט א באנדעראל. **די ווארשטען-פאבריקאנטען** זאלען נישט קויפען קיין געפליגעל, הויטען און פעטץ נור ביי אזעלכע, וואס האבען א הכשר פון די זעלבע וואך, גענגענפאלס וועלען זיי ווערען געאסרט פאר מכשיל הרבים.

לאדזער ראבינאט.

צו אלע געליטענע פון אינקאסא

פון דער אלטשטעטישער פאלקס-באנק.

דערמיט מעלדען מיר, אז מיר הויבען אן אנ'ענערגישע אקציע געגען דער דערמאהנטער באנק. ס'האבען זיך שוין געמאלדען 40 געליטענע, וועלכע בעטייליגען זיך אין דער אקציע. אלע, וועלכע ווילען ארויסקריגען דעם פולען בעטראג, זאלען זיך מעלדען זגערזשער 10 ביי משה זיידאה, ווייל די באנק צאהלט נור אויס א העלפט.

מיט אכטונג **משה זיידאף**
זגערזשער 10.

7344

צו מעלדען זיך היינט פון 10 ביז 12 בייטאג.

עדות-פערהער אין בריסקער פראצעס

(ענדע פון דער 1-טער זייט).

דאשינסקי בעזוכט פילסודסקין, איהם אויפמערקזאם געמאכט אויף דער שווערער ווירטשאפטליכער און פינאנציעלער לאגע אין לאנד און אז פילסודסקי האט שפעטער אין אינטערוויאו אויסגעלאכט דאשינסקיס דערשלאגענע שטימונג?

פארזיצער: די אינטערוויאוען פון מארשאל פילסודסקי זענען אלעמען בעקאנט און ס'איז נישט נויטיג דא זיך מיט דעם צו פערנעהמען. (צום עדות). דערויף קענט איהר נישט ענטפערן.

אדוו. בערנסאן: איהר האט דא גערעדט וועגען די געלדער, וואס פ. פ. ס. האט בעקומען פון אויסלאנד, אפשר קענט איהר אונז זאגען

וויפיל געלט?

— איך האב נישט וועגען דעם אין איצטיגען מאמענט קיין גענויע ידיעות.

— אבער אפשר קענט איהר זאגען אומגעפעהר וויפיל, צי זענען דאס געווען סומעס פון הונדערטער טויזענטער, צעהנדליגער טויזענטער, אדער נאך ווייניגער?

— איצט דערמאן איך זיך נאר איין סומע, דוכט זיך, פון א

500 זלאטעס

וועלכע ס'האט בעקומען דער האלק-פעראיין אין סאסנאוויץ פון בערלין.

— ווער האט דעם בעפעהל וועגען ארעסט אונטערגעשריבען?

— דער אינערן-מיניסטער סקלאדקאווסקי.

אדוו. בערנסאן (צום געריכט): איך בעט פעסטצושטעלען, אז אין די געריכטס-אקטען איז אזא בעפעהל נישטא.

פארזיצער: דאס איז זעהר שווער פעסטצושטעלען, ווייל דאס געריכט וואלט דאן געמוזט דורכקוקען אלע אקטען, וואס עס פאדערט זעהר פיל צייט.

בערנסאן: אויב אזוי, בעט איך, די בעשולדיגער זאלען פעסטשטעלען, אז אזא בעפעהל פיגורירט יא אין די אקטען.

די בעשולדיגער הויבען אן זוכען. זיי דערקלערען, אז זיי קענען אזעלכעס נישט פעסטשטעלען...

דער צווייטער ווערט אויסגעהערט דער עדות

האוכע-נאוואק, דירעקטאר פון זיכער-הייטס-דעפארטאמענט ביים אינערן-מיניסטעריום

פריהער האט ער פערנומען דעם אמט פון דער פאליטישער אפטיילונג ביים זעלבען מיניסטעריום, ער הורט איבער א גרויסען טייל פון דעם, וואס עס האט שוין פריהער דערקלערט דער וויצע אינערן-מיניסטער סטאמיראווסקי. אויך דער עדות

לייענט ארויס פון פאפיר

צוליב דעם האבען די פערטיידיגער פיל מאל אין פערלויף פון זיינע דערקלערונגען אינטערווענירט ביים פארזיצער, ער זאל אויפאדערן דעם עדות צו געבען זיינע דערקלערונגען פון זכרון.

דער פארזיצער האט דעם עדות עטליכע מאל אויפמערקזאם געמאכט, אז מיט די פאפירען זאל ער זיך בענוצען נאר אין פאל, ווען ער וועט וועלען עפעס ציטירען אדער ברענגען סטאטיסטישע ציפערן, געוויסע פאקטען.

דער עדות דערצעהלט, אז א טייל פון דער מיליץ וואס איז געשיקט געווארען אויפ'ן קראקאווער „צענטראלעוו"-קאנגרעס איז געווען בעוואפענט מיט הייס געוועהר. ער דערמאנט טשאלקאשס א רעדע, אין וועלכער ער האט געזאגט: „די פוילישע מלוכה פרעזידענטען האבען נישט קיין מזל. איינעם האט מען דערשאסען ווי א הונט, דעם צווייטען — ארויס געטריבען ווי א הונט און דער דריטער — דינט ווי א הונט."

צום סוף פערזיכערט דער עדות, אז בעת עס איז פארגעקומען דער „צענטראלעוו"-קאנגרעס אין קראקא, איז שוין אפילו געווען צוגעגרייט די

ליסטע פון דער נייער רעגירונג

אויפ'ן ארט פון דער, וועלכע „צענטראלעוו" האט געוואלט אראפווארפען. מלוכה פרעזידענט האט געזאלט ווערען — דאשינסקי.

אדוו. האניגוויל: — וואסער ראל האט ליבערמאן געשפילט אלס פערשווערער?

— כ'פערשטעה נישט די פראגע.

— ער ווערט דאך בעשולדיגט אין צוגרייטען א פערשווערונג. פרעג איך: אין וואס האט זיך אויסגעדריקט זיין פערשווערערישע טעטיגקייט.

— ער איז ארויסגעטרעטען מיט אגרעסיווע רעדעס.

— וואס האט ליבערמאן געטון פון קראקאווער קאנגרעס אן ביז'ן 9. סעפטעמבער, ווען מ'האט איהם ארעסטירט?

— קאנקרעט געדענק איך נישט.

— צי ווייסט איהר, אז ער איז די גאנצע דערמאנטע צייט געווען אין אויסלאנד?

— כ'האב וועגען דעם געהערט.

— צי איז דער „צענטראלעוו" נאכ'ן ארעסטירען די אנגעקלאגטע זיך פונאנדערגעפאלען?

— ניין.

— צי זענען די צענטראלעוו-קאנגרעסען אין ווארשא און אין טארון געווען דערלויבט דורך דער מאכט?

— יא, נאר דעמאנסטראציעס זענען געווען פערבאטען.

טשאלקאש: — ווען איז געמאכט געווארען דער פרובּ ארויסצורופען א שטרייק פון די באהן-ארבייטער און דורך וועמען?

— אין נאוועמבער 1929.

— אלזא, אזוי פיל חדשים פאר דער אייגענטליכער „רעוואלוציע"?

(א הייטערקייט אין זאל).

— פון וואנען ווייסט איהר, אז איך בין געווען סעקרעטאר פון א. ק. ר. אין טארנאוו?

— דאס איז דאך נישט קיין סוד.

— אמת. קיין סוד איז עס נישט. עס איז נאר נישט אמת (אין זאל ברעכט אויס א געלעכטער).

עס ווערט דערקלערט

א קורצע הפסקה

דער עדות געפינט זיך אין דער צייט אין קאבינעט פון פראקוראר פון קרייז-געריכט.

נאך דער הפסקה בעט דער עדות א ווארט, אין וועלכען ער בעמיהט זיך צו פערענטפערן, פארוואס ער האט אויף פיל פראגען נישט געקענט געבען קיין קלארען ענטפער. דאס — זאגט ער — איז דערפאר, ווייל ער האט געהאט א קאלאסאלען מאטעריאל, כדי אויף גענוי צו קענען ענטפערן, וואלט ער געמוזט דעם דאזיגען מאטעריאל ברענגען אויף א גרויסען אויטא.

די פערטיידיגער נעמען ווידער דעם עדות אויף א קרייץ-פערהער וועגען צוזאמענשטעל פון דער עווענטועלער רעגירונג. צי האט קוואפינסקי די דאזיגע בעמען אנגערופען א. א. וו.

דער ענטפער איז ווידער: איך ווייס נישט, איך געדענק נישט א. ד. גל.

אין צוזאמענהאנג מיט די פארגעלייענטע דערקלערונגען, זענען נאך דעם עדות געשטעלט געווארען דורך די צדדים א רייה פראגען און דערמיט האט זיך פערענדיגט די פרייטאגדיגע זיצונג.

ווארשא, 31. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די היינטיגע זיצונג פון געריכט האט זיך אנגעהויבען דריי פערטעל אויף עלף, אלס ערשטער גיט ערקלערונגען דער עדות קאוועצקי דער איצטיגער דירעקטאר פון אדמיניסטראציע-דעפארטאמענט ביים אינערן-מיניסטעריום און דער איצטיגער נאטשעלניק פון דער זיכערהייטס אפטיילונג.

דער עדות קאוועצקי ערקלערט

זייט דעם יאהר 1928, ווען איך בין געווען דער נאטשעלניק פון דער זיכערהייטס-אפטיילונג האב איך בעמערקט אן'אויפרייצונג אין געוויסע פאליטישע ארגאניזאציעס, איך האב געמוזט אויפמערקזאם ווערען אויף דעם פאקט פון ארגאניזירען הינטער טשענסטאכאוו א קורס פאר דער מיליץ פון פ.פ.ס. וואס האט געהאט א מיליטערישען כאראקטער. אויף דעם דאזיגען קורס זענען דעלעגירט געווארען באיאוועס, וועגען פערלויף פון קורס בין איך איבפארמירט געווארען, דערנאך אין אויגוסט און סעפטעמבער האט די אפאזיציע געשאפען דעם „צענטראלעוו", וועלכער האט אנגענומען א בולט פיינדליכע שטעלונג, לגבי דער רעגירונג.

ווייטער דערמאהנט דער עדות וועגען די דעמאנסטראציעס נעבען ציטאדעל דעם 1. נאוועמבער 1929, ער רעדט אויך וועגען געפלאנטען גענעראל-שטרייק און זאגט, אז גענעראל-שטרייקען זענען שעדליך פאר דער מלוכה. צום שטרייק איז נישט געקומען.

גלייכצייטיג זאגט דער עדות, האב איך בעמערקט, אז די אפאזיציאנעלע פרעסע האט אנגעהויבען א שארפען טאן, וועלכע האט אויף א נישט דערלאזבארען אופן אטאקירט די רעגירונג, די מאכט האט מאסענהאפט קאנפיסקירט די צייטונגען, גלייכצייטיג האבען די דעפוטאטען זאויף מיטינגען אנגעהויבען אן'אגרעסיווען טאן לגבי דער רעגירונג. ס'זענען געווען פאלען, אז מ'האט געמוזט מיט כוח פונאנדערטרייבען די מיטונגען, מ'האט פונאנדערגעווארפען נישט לעגאלע אויפרופען, וועלכע האבען געזידעלט די רעגירונג.

אין חודש פעברואר בין איך איבערגעטראגען געווארען אויפ'ן אמט פון ווארשאווער רעגירונגס-קאמיסאריאט. דא האב איך פעסטגעשטעלט, אז די בעפעלקערונג איז שארף געשטימט געגען דער רעגירונג, אין חודש יולי האב איך צוריקגעקעהרט אין אינערן-מיניסטעריום און איך האב זיך בעקענט מיט'ן מאטעריאל פון „קאנגרעס פון צענטראלעוו". דער „צענטראלעוו" האט לויט מיין מיינונג געהאט פאר אן'אויפגאבע צו פרובען די כוחות, פרובען ארויסצורופען אונרוהען. ווען א דאנק דער פערארדנונג פון דער מאכט, האט דער קאנגרעס נישט געגעבען דעם ערווארטענדען עפעקט, האט מען געווארפען א געדאנק צו איבערחזרן די קאנגרעסען אין 22 שטעט פון לאנד. די ארגאניזאטארען האבען זיך אפגעגעבען א חשבון, אז די פאליציי וועט נישט קענען בעהערשען די אונרוהען פון 22 צענטרען.

די דעמאנסטראציעס אין ווארשא און קראקא האבען געהאט פאר א ציל צו ווירקען אויף די מאסען. די מאסען האט מען געזאגט וועגען דער ענטשיידונג אויפ'ן גאס, זיי האבען דאס פערשטאנען אלס אקטיווע ארויסטרעטונגען מיט געוועהר. מ'האט אויך ארויסגעגעבען אויפרופען צו דער פאליציי, אז זיי זאלען נישט ערפילען זייערע פליכטען און אז ס'וועלען נאטירט ווערען די „שלעכטע" פאליציאנטען, מיט וועלכע מ'וועט זיך אין דער צוקונפט אפרעכענען.

דעם 3-טען סעפטעמבער, זאגט דער עדות, האב איך בעקומען א מעלדונג, אז פ. פ. ס. האט אנגעמעלדעט א דעמאנסטראציע אויפ'ן 14-טען סעפטעמבער. צוערשט האט זיך געהאנדעלט וועגען א מאניפעסטאציע אויפ'ן טעאטער-פלאץ. די לאזונגען האבען געזאלט זיין דאס שיצען די פוילישע גרענעצען און די נאהענטע וואהלען צום סיים, עפעס אנדערש האט מען געשריבען אין דער פרעסע, אז דאס וועט זיין א פארטזעצונג פון קראקאווער קאנגרעס, ענטשיידענער קאמף מיט דער רעגירונג.

— אין דער פרעסע האט מען אזוי געשריבען פרעגט אדוו. בערנסאן.

דער עדות פערטראכט זיך אביסעל און זאגט ער נאך זאגט ער. אז נישט אין דער פרעסע נאר

אויפ'ן מיטינג האט מען אזוי גערעדט. צוליב דעם וואס צו דער מאניפעסטאציע האבען זיך געגרייט מלוכה-פיינדליכע עלעמענטען, האב איך געמוזט ארויסגעבען פעראָרדנונגען צו בענוצען שארפע און דראסטישע מיטלען, אז מיינע פאראויסזעהונגען זענען געווען ריכטיגע, האבען בעוויזען די געשעהענישען דעם 14 סעפטעמבער. פאר דעם 9 סעפטעמבער האב איך בעקומען א פעראָרדנונג אדורכצופיהרען ארעסטען און האבען זיי אדורכגעפיהרט דיזעלבע נאכט, מיט דעם ענדיגט דער עדות זיינע ערקלערונגען, איצט הויבען זיך אן הונדערטער פראגען:

— פארזיצער: צי האט זיך געהאנדעלט וועגן אראפווארפען די רעגירונג אדער דעם סיסטעם?

— איך בין איבערצייגט, אז ס'האט זיך געהאנדעלט וועגען דער רעגירונג, נישט וועגען דער געזעלשאפטליכער ארדנונג.

— ווער האט ארגאניזירט דעם באהן-שטרייק.

— דער פראפעסיאנעלער באהן-ארבייטער-פעראיין, אונטער דער ווירקונג פון פ.פ.ס.

צי דאס אומווארפען די רעגירונג איז געפלאנט געווארען דורך געוואלט אדער דורך מאראלישע וועגען.

— ס'זענען געמאכט געווארען אלע פרובען — אין פארלאמענט און דורך ארויסרופען די געהעריגע שטימונג צווישען דער בעפעלקערונג.

די פראגען פון פראקוראר:

— צי האט איהר געוואוסט, אז די מאסען בעזיצען געוועהר

— יא איך האב בעקומען ראפארטען און ידיעות, אז מ'ברענגט גאנצע טראנספארטען געוועהר פון בעלגיען, און האב דעם פאקט מאגאטעליזירט און איך בין זיך מודה, אז איך בין דעמאלט געווען א שלעכטער זיכערהייטס-נאטשעלניק.

— ווער האט דאס געוועהר געברענגט?

— פ. פ. ס. זייט'ן יאהר 1928 האט פ. פ. ס. געזאמעלט געוועהר און האט עס מאגאזינירט אויף ווארעצקא 7, און אויך אין סיים האטעל. איך האב אויך געוואוסט, אז ביי פ.פ.ס.'אישע מיטינגען און פערזאמלונגען האט די מיליץ געהאט געוועהר. (אדוו. האניגוויל זאגט: דעמאלט זענען אין פ.פ.ס. נאך געווען לאקעטעק און יאוואראווסקי).

פראקורער: צי האט די פארטיי אויך געהאט באמבעס, גראנאטען און אויפרייס-מאטעריאלען?

— יא, איך האב בעקומען ידיעות. אז די פארטיי האט באמבעס, גראנאטען און אויפרייס-מאטעריאלען און זיי ווערען מאגאזינירט אין זאגלעמביע ס'זענען אויך פארגעקומען פארלעזונגען פון פ.פ.ס.'ישע דעפוטאטען ווי אזוי זיך אומצוגעהן דערמיט.

פראקוראר: פארוואס איז קראקא אויסגעוועהלט געווארען אלס ארט פאר'ן קאנגרעס פון „צענטראלעוו"?

— ווייל קראקא האלט מען פאר א רעוואלוציאנערען פונקט און זי האט שוין איהר רעוואלוציאנערע טראדיציע, ווי אין יאהר 1923.

פראקיראר: איהר רעדאגירט די רשימה פון די אנפיהרער פון פ.פ.ס.?

— יא

פראקיראר ראזע: פון וואנען שטאמט דאס ווארט „מארש אויף ווארשא"?

— דאס איז נאר אזא ווארט.

די פערטיידיגונג מאכט אויפמערקזאם דעם פארזיצער, אז די מעטאדע פון פארשען דעם עדות איז נישט דערלאזבאר. דער פראקוראר שטעלט אזוי די פראגען, אז ער לעגט אריין אין מויל פון עדות די תשובות.

אדוו. בערנסאן: ווער האט ארויסגעגעבען דעם בעפעל צו ארעסטירען.

— מיין אויבער-מאכט, דער אינערן-מיניסטער.

אדוו.: צי האט איהר געגעבען דעם בעפעהל,

עדות: יא

אדוו. פארוואס געפינט זיך נישט דער דאקומענט אין די אקטען.

— דאס איז א פערזעהען, איך אנערקען מיין שולד.

— וויפיל דעפוטאטען האט איהר ארעסטירט אין סיים-האטעל.

— איך געדענק נישט, איך האב ארעסטירט אזויפיל וויפיל ס'איז דארט געווען צו ארעסטירען.

דער אדוואקאט פרעגט אזוי לאנג דעם עדות, ביז ס'קומט צו א שארפען ווערטער-אויסטויש צווישען דעם עדות און אדוואקאט.

ס'ווערט ערקלעהרט א הפסקה.

נאך דער הפסקה פרעגט אדוו. בערנסאן דעם עדות:

— פארוואס האט איהר געגעבען די ערלויבניש אויפ'ן מארש קיין ווארשא.

עדות: ווייל די אנפיהרער זענען שוין געווען ארעסטירט.

— איהר האט דאך ארעסטירט בלויז 11 אנפיהרער? וויפיל זענען נאך געבליבען אויף דער פריי?

— מיר האבען ארעסטירט בלויז די הויפט-אנפיהרער.

אדוו.: אויב איהר וואלט נישט געגעבען די ערלויבניש אויף דער מאניפעסטאציע, וואלט איהר בעקומען פון עמיצען פארוואורפען?

— יא, איהר אליין וואלט מיר געמאכט פארווארפען.

— איך געהער דאך נישט צו דער סאנאציע וואלט איהר דאך פאר מיר נישט געהאט וואס מורא צו האבען.

אדוו. האניגוויל: איהר האט דא געזאגט, אז איהר האט געגעבען די ערלויבניש אויפ'ן מארש קיין ווארשא. ווייל איהר האט שוין געהאט ארעסטירט די אנפיהרער. ווען האט איהר געגעבען די ערלויבניש, פאר'ן 9 סעפטעמבער אדער נאכ'ן 9. סעפטעמבער.

— עדות: פארן 9 סעפטעמבער.

— אויב אזוי הייסט, אז צום ערשט האט איהר געגעבען די ערלויבניש און דערנאך ארעסטירט.

— און אין אנדערע בלוטיגע געשעהענישען אין פוילען, איז אויך שולדיג דער צענטראלעוו?

— איך פערשטעה נישט די פראגע.

— למשל אין קאליש און אין סטרי,

— איך געדענק נישט און קאן נישט געבען קיין ענטפער.

— צי געדענקט איהר אפשר דאס, אז א חוץ דעם מלוכה-פרעזידענט איז אויך שארף אנגעגריפען געווארען דער פערטרעטער פון מלוכה-פרעזידענט? און דורך וועמען איז ער אנגעגריפען געווארען?

— ניין, איך געדענק נישט.

אדוו. שטערלינג: פון ווען אן האט פ.פ.ס. טראנספארטירט געוועהר פון בעלגיען?

עדות: פון 1928.

— האט איהר דאס גענוי נאכקאנטראלירט?

— מיר איז זעהר שווער אלץ אליין צו קאנטראלירען.

דער אדוו. שטעלט איהם נאך א רייה פראגען, ביי וועלכע דער עדות זאגט, אז די לאזונג „נידער מיט דער רעגירונג" איז אנ'אנטי מלוכהשער.

אדוו. בענקעל: איהר האט דא גערעדט וועגען די מיליץ פון פ.פ.ס., צי קאנט איהר אונז אויך עפעס זאגען וועגען דער מיליץ פון די פראקעס?

עדות: מיר איז דאס נישט בעקאנט, נאר מיר דאכט זיך, אז אזא מיליץ איז נישטא.

די אדוו. בארטשינסקי און רודזשינסקי פרובען ארויסצובעקומען ביי דעם עדות, ווער עס האט צוזאמענגעשטעלט די רשימות פון די ארעסטירטע קיין בריסק און ווער האט געגעבען דעם בעפעהל צו די ארעסטען.

דער עדות גיט נישט קיין קלארען ענטפער.

אדוו. לאנדוי: פאר וואס האט איהר ארעסטירט דעם דעפ. אלעקסאנדער דעמבסקי.

עדות: ווייל ער האט זיך אין גאנצען אנגעשירט אינ'ם קאמף געגען דער רעגירונג.

— פארוואס איז ער נישט צוגעצויגען געווארען צום פראצעס?

דער פראקוראר האט פראטעסטירט געגען דער דאזיגער פראגע, ווייל דעמבסקי האט נישט קיין שייכות צום פראצעס..

אדוו. לאנדוי: ער האט יא א שייכות צום פראצעס. ער איז געזעסען אין בריסק און ער איז דא אנ'עדות.

אדוו. אורבאנאוויטש: צי האט איהר געהערט, אז וויטאס און קערניק זענען ווען עס איז ארויסגעטרעטען געגען דער רעגירונג?

עדות: איך האב בעקומען וועגען דעם ידיעות.

— צי זענט איהר הונדערט פראצענט זיכער אין דער ריכטיגקייט פון די ידיעות, וואס איהר בעקומט?

— עס ווענדעט זיך ווער עס גיט איבער די ידיעות.

— צי האט איהר עפעס קאנקרעטע בעשולדיגונגען געגען וויטאסען און קערניקען?

— דער עדות ענטפערט נישט.

— צי האט איהר ארעסטירט אלע וועלכע זענען געווען אויף דער ליסטע?

— ניין.

— צי זענען אלע היינטיגע בעשולדיגטע געווען אויף דער ליסטע?

— ניין.

טשאלקאש פרעגט: צי האט איהר שטענדיג געהאלטען, אז אנ'אנטי רעגירונגס-רעדע איז אויך אנ'אנטי מלוכהשע?

— יא.

דיבוא פרעגט: צי ווייסט דער עדות, וועלכער קאמיסאר האט געפיהרט אין אנ'אויטא ליבערמאנען קיין בריסק?

— עס איז מיר נישט בעקאנט.

אדוו. גראלינסקי: פון וואנע האט דער עדות בעקומען אלע ידיעות וועגען די בעשולדיגטע?

— פון די ווא[יע]וואדזטוועס.

— און די וואיעוואודזטוועס.

— פון די סטאראסטוועס.

— און וועגען באגינסקי האט איהר אויך בעקומען אזעלכע ידיעות.

יא.

אדוו. גראלינסקי נעמט דאן ארויס א בריף פון סאקאלאווער סטאראסטווע, וועלכער שרייבט צום אויספארשונגס-ריכטער דעמאנט, אז באגינסקי איז קיינמאל נישט ארויסגעטרעטען געגען צושטעלען זיך צום פאבאר, אדער נישט צאהלען פאדאטקעס.

דער פארזיצער ערקלערט, אז עס וועט נאך זיין צייט צוצולעגען דעם בריף צו די אקטען, און עס ווערט ערקלערט אנ'הפסקה.

נאך דער הפסקה גיט ערקלערונגען דער עדות

(ווייטער זעה 4-טע זייט).

אנטי=יודישע סטודענטען=עקסצעסען אין קראקא דו'יערן ווייטער

כוליגאנישע סטודענטען אויסגעהאקט די שויבען אין יודישען אקאדעמישען הויז

קראקאווער פוילישע פרעסע בעשולדיגט די יודישע סטודענטען

קראקא 31 (יטא טעלעפאניש) היינט האָבען די אנטיסעמיטישע סטודענטען איינגעאָרדענט א מיטינג אין וועלכען ס'האָבען זיך בעטייליגט 1500 סטודענטען. נאָכ'ן מיטינג זענען די סטודענטען אוועק צום יודישען אקאדעמישען הויז, וואו זיי האָבען אויסגעהאקט די שויבען. ווען ס'איז אָנגעקומען די פּאָליציי זענען זיך די סטודענטען פונאנדערגעגאנגען זינגענדיג די „ראָטע". ביגוּ לבוּ זענען 2 יודישע סטודענטען פערוואונדעט געוואָרען.

* * *

קראקא 31 (יט"א טעלעפאניש) נעכטען האָבען די יודישע סטודענטען פארמירט א צוג צו דער אוניווערזיטעט-געביידע. צוקומענדיג צו דער סטרושעווסקא גאס, זענען זיי פון דער פּאָליציי פונאנדערגעיאָגט געוואָרען. צום יודישען אקאדעמיקער קופערמאן איז ארויסגערופען געוואָרען די פּאָגאָטאָוויע.

אַרום 4 נאָכמיטאָג, האָט זיך א גרופּע ענדעקישע סטודענטען ווידער געפּרובט צוצוקומען צום אקאדעמישען הויז. זיי זענען פון דער פּאָליציי פונאנדערגעטריבען געוואָרען. דער אסיסטענט פון אוניווערזיטעט קרושינסקי — א סענאטאָר, וועלכער האָט זיך ארויסגעשטעלט געגען די אנטיסעמיטישע העצעס איז פון די ענדעקעס פערוואונדעט געוואָרען.

דער רעקטאָר פון דער אוניווערזיטעט האָט ארויסגעלאָזט אַן'אויפרוף אין וועלכען ער אפעלירט צו די געפיהלען פון די ענדעקישע סטודענטען און פאָדערט זיי אויף רוהיג זיך צו פערהאלטען.

די גאַנצע קראקאווער פוילישע פרעסע בעשולדיגט די יודישע סטודענטען, אַז מיט זייער האַלטונג האָבען זיי אויף זיך געצויגען דעם צאָרן פון די ענדעקישע סטודענטען.

עקסצעסען געגען יוד. מארק=שטייער אין פּויזנער וואָיעוואודזטווע

פּויזען, 31 (טעלעפאניש) פון שטעטעל גראָדזשיסק (פּויזנער וואָיעוואודזטווע) מעלדעט מען וועגען עקסצעסען געגען די יודישע מארק-שטייער וואָס זענען געקומען פון לאָדז, קאליש, שעראדז, זד. וואָליצ א.א.וו. ס'זענען פערהאן פערוואונדעטע און מאטעריעל געליטענע.

אויסגעבראכען א רעוואָלוציע אין בראזיליע

ניו-יאָרק, 31 (ספ. טעל.) פון בראזיליען קומען אָן ידיעות, אַז דאָרט איז פּלוצלונג אויסגעבראָכען א רעוואָלוציע. דער צענטער פון דער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג איז די שטאָט פערנאַמבוקא. אין שטאָט קומען פאָר בלוטיגע גאסען-קאמפען. דער גאַרניזאָן האָט זיך פערשפּארט אין די קאזארמעס, וועלכע ווערען בעשאָסען דורכ'ן צעבונטעוועטען מיליטער אונטער דער אָנפיהרונג פון גענעראל גאַמעזא.

די שטאָט פערנאמבוקא געפינט זיך אין די הענט פון די רעוואָלוציאָנערען, זי איז איצט אינגאַנצען אָפּגעשניטען פון דער וועלט.

פון ריא-דע-זשאנייראָ זענען ארויסגעשיקט געוואָרען קיין פערנאָמבוקא קריגס-שיפען, כדי צו דערשטיקען דעם אויפשטאנד. די רעגירונג האָט ארויסגעגעבען א קאָמוניקאט, אַז דער אויפשטאנד איז א לאָקאלער.

מוזולמענישע עקזעקוטיווע אפּגערופען דעם פּראָטעסט=שטרייק אויפ'ן 4=טען נאוועמבער

ירושלים, 31 (יט"א טעלעגראפיש) די מוזולמענישע עקזעקוטיווע האָט בעשלאָסען היי-יאָר נישט צו פּראָקלאמירען דעם פּראָטעסט-שטרייק אויפ'ן 4-טען נאָוועמבער (די יאָהר-צייט פון דער באלפור-דעקלאראציע.) דער פּרעזעס פון דער מוזולמענישער עקזעקוטיווע האָט ערקלערט, אַז צוליב דער שווערער לאגע אין לאַנד, וועט דער פּראָטעסט-שטרייק נישט פּראָקלאמירט ווערען. די אראבישע בעפעלקערונג וועט אויסגעפאָדערט ווערען צו באָיקאָטירען די יודען און יודישע סחורות.

צוגערויבט 8000 דאָלאַר

לעמבערג 31 (פּאַט) אין לעמבערג איז פאָרגעקומען א דרייסטע גנבה אין ביורא פון נאפט-קאנצערן „מאלאָפּאָלסקא", די גובים האָבען צוגעגנבעט 8000 דאָלאר.

ענדערונגען אין דער רעגירונג

די סיים-סעסיע זאָל געשלאָסען ווערען

וואַרשאַ, 31. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער מלוכה-פּרעזידענט האָט איבערגעריסען זיין אָפּרוה-אורלויב און צוריקגעקומען קיין וואַרשאָ.

דער פּאָרזיצער פון ב.ב.-קלוב סלאַוועק האָט געגעבען א אינטערוויו, אין וועלכען ער פּרובט בערוהיגען. ער האָט געזאָגט, אַז דער סאָנאַציע-סיסטעם פון דער סיים-ארבייט איז דער בעסטער.

נישט קוקענדיג אויף דער הכחשה פון דער סאנאציע-פרעסע, אַז מיט'ן צוריקקומען פון מאַרשאל פּילסודסקי וועלען קיין שום ענדערונגען נישט פאָרקומען, האלט מען דאָך, אַז ס'וועלען פאָרקומען ענדערונגען אין דער רעגירונג אין דער ערשטער רייה זאָל דעמיסיאָנירען דער פינאנץ מיניסטער, יאַן פּילסודסקי און אויף זיין אָרט זאָל בעשטימט ווערען דער וויצע-מיניסטער סטאַזשינסקי.

היינטיגע וואָך זאָל זיך שוין ענדיגען די סעסיע פון סיים.

די רעגירונג האָט היינט, אין דעם לעצטען טאָג, וואו ס'איז פאָרגעשריבען לויט דער קאָנסטיטוציע, איינגעטראָגען דעם בודזשעט-פּרעלימינאר אויפ'ן יאָהר 1932/33. דער פּרעלימינאר בעטרעפט 2 מיליאַרד 375 מיליאָן זלאָטעס און ווייזט פאָר א דעפיציט פון 77 מיליאָן.

דער פּראָצעס צווישען פּרעזעס פאַרבשטיין און „דאָס יודישע טאָגבלאט"

נעכטען פאַרנאַכט איז אין וואַרשאַווער אַפּעלאַציע-געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון געוו. פּרעזעס פון וואַרשאַווער קהלה, פאַרבשטיין, מיט דער רעדאַקציע פון אגודהשע אָרגאַן, „דאָס יודישע טאָגבלאט" וועלכע האָט אויף איהם געשריבען אַז ער איז פון די „וואָס אז מען שפּייט זיי אין פּנים אריין מיינען זיי אַז עס רעגענט", ווי בעוואוּסט, איז דער פעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר פון „טאָגבלאט", שמואל ראָטשטיין, פאַר שרייבען די דאָזיגע ווערטער, פערמשפּט געוואָרען דורכ'ן וואַרשאַווער געריכט אויף 2 וואָכען אומבעדינגטע ארעסט, 350 זל. שטראָף און צו בעצאָהלען די געריכט-קאָסטען.

ביידע צדדים זענען געבליבען אומצופרידען פּונ'ם דאָזיגען אורטייל, און זיי האָבען דעריבער אַפּעלירט.

אזוי ווי פאַרבשטיין האָט זיך נישט געגעשטעלט (ער געפינט זיך איצט אין לאָנדאָן) איז דער פּראָצעס אָפּגעלייגט געוואָרען.

עדות=פערהער אין בריסקער פּראָצעס

(ענד'ע פון דע"ר 3-טער זייט).

סטאַזשעווסקי רעפערענט פון דער לעמבערגער סטאַראָסטווע. ער איז געווען אויף אַ מיטינג אויף וועלכען מאָסטעק האָט גערעדט, ער האָט געזאָגט, אַז די וואַהלען צום סיים זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען פאַר'ן געלד פון דער מלוכה-קאַסע, אַז גנבים געהען אַרום פרייאנק און פריי א. א. וו.

אַדוו. גרודזשינסקי פרעגט: — צי האָט איהר געלעזען די אינטערוויוען פון מאַרשאַל פּילסודסקי?

— יאָ.

— צי איז דאָרט געווען, אַז פּאָליאַקען זענען אַ פאָלק פון אידיאָטען?

— יאָ.

— צי איז דאָרט געווען וועגען בעדוסטע הויזען?

— יאָ.

— וואָס זאָגט איהר דערצו?

— דאָס איז דאָך געקומען פון אַן'אויטאָריטעטגע שטעל.

עדות דאלקאָווסקי רעפערענט פון דער טאַרנאָווער סטאַראָסטווע. ער זאָגט, אַז טשאָלקאָש האָט אויף די מיטינגען געלויבט די היינטיגע קאָנסטיטוציע, ער האָט געזאָגט, אַז אין וואַרשאַ ווערען פערלוירען מענשען, ווי שפּילקעס אין היי. אַלע ווייסען וואָס עס איז פאָרגעקומען און דאָך געלויבט נישט צו כאַפּען די שולדיגע. ווייטער האָט טשאָלקאָש געזאָגט, אַז עס קאָן קומען דערצו, אַז פּאָלאַצען זאָלען ברענען, אַז עס וועט זיך גיסען, נישט נאָר אַרבייטער-בלוט.

דאַן גיט ערקלערונגען כמורא, זיינע ערקלערונגען רופען אַרויס הייטערקייט אין זאַל.

ווי ער ערקלערט, איז ער אַלס אַמאַטאָר געגאַנגען אויף אַלע מיטינגען און פערזאַמלונגען, ער זאָגט, אַז טשאָלקאָש האָט גערעדט געגען די פּריצים און האָט געזאָגט, אַז עס וועט זיך גיסען בלוט פון די פּולקאָווניקעס א. א. וו.

דאַן גיט נאָך ערקלערונגען אַ ביאַליסטאָקער אַמאַטאָר און עטליכע עדות, וועלכע זאָגען, אַז וויטאָס האָט גערעדט נישט העצעריש, נאָר אָפּאָזיציאָנעל.

אַן'אַגענט פון טאַרנאָווער פּאָליציי, אוושוד זאָגט, אַז טשאָלקאָש האָט אין טאַרנאָוו געהערט צום בונד, ער האָט אָנגעפיהרט מיט'ן שטרייק קאָמיטעט בעת די געשעהענישען אין יאָהר 1923, דאַן האָט ער אויף אַ מיטינג געזאָגט צום המון: זעהט, דאָ שטעהען שפּיצלעס, דער המון האָט צוליב דעם בעוואָרפען די אַגענטען מיט שטיינער. טשאָלקאָש האָט געפיהרט דעם המון צום מאַגיסטראַט און דער מאַגיסטראַט איז דעמאָלירט געוואָרען.

עס גיבען נאָך ערקלערונגען אַ רייה עדות, וועלכע ברענגען נישט אריין קיין וויכטיגעס אַזוי, אַז די פערטיידיגונג געפינט אַפילו נישט פאַר נויטיג זיי אויסצוהערען.

מיט דעם האָט זיך פערענדיגט דער שבתדיגער טאָג פון פּראָצעס.

אויספאָרשונגס-ריכטער דעמאַנט ווערט געשטעלט פאַר אַ דיסציפּלינאַרער אויספאָרשונג

וואַרשאַ, 31. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט האָט דאָס אַפּעלאַציע-געריכט אויף אַ געהיימער ווירטשאַפטליכער זיצונג אָפּגעוואָרפען דעם פאָרשלאָג פון די פערטיידיגער פון רעכט אַרויסצוטרעטען מיט אַן'ענטשעדיגונגס-די בריסקער אַרעסטירטע, צו אַנערקענען זיי דאָס אָנקלאָגע געגען אויספאָרשונגס-ריכטער דעמאַנט פאַר האַלטען זיי אין אַ מיליטערישער תפיסה.

דער בעשלוס ווערט מאָטיווירט דערמיט, אַז דעמאַנטס האַנדלונג גיט נישט קיין מעגליכקייט איהם צו משפּטען. דאָס אַפּעלאַציע-געריכט האַלט אָבער, אַז דעמאַנט איז אַריבערגעשריטען די ראַהמען פון זיינע רעכט און ווענדעט זיך צום פּרעזעס פון אַפּעלאַציע געריכט מיט אַ פאָרשלאָג צוצוציהען דעמאַנטען צו אַ דיסציפּלינאַרער אויספאָרשונג.

ENGLISH

פאַראָנפענגער און פאָרט-געשריטענע. קאָנווערסאַציע, ליטעראַטור

צו צוגענגליכע פרייזען

ערטיילט אַ פּעהיגער פּעדאַגאָג. — אָפּפערטען אין אדמיניסטר. פאַר „Mir"

רעכער

אויף דער מאַשין ווערען אויסגעבייט

שרודמיעסקא 8.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט אַלע פּראַאינטערעסירטע פּערזאָנען, אַז אזוי ווי ביז איצט בין איך געווען אַ מיטאינהאַבער פון דער פירמע

Parowa Fabryka Dykt Klejowych „SILVANIA" w Łodzi

בין איך פון 25. אָקטאָבער 1931 אַרויסגעטרעטען פון דער אויבּיגער פירמע און האָב מיט איהר ווייטער קיין שום שייכות נישט.

מיט אַכטונג

ש. פרידזאַנט, בזשעזשינער 10.

קוואַליפיצירטע זעצער

ווערען געזוכט פון זאָפאָרט די אדרעס צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג.

הייבט אויף ווייטערדיגע טעג! וואונדערשעהנע ליבעס=פּאָעמע פון דער מייסטערשאַפּטס-רעזשי ERNEST LUBICZ

„מאָנטע קאַרלאָ"

אין דער הויפּט-ראָלע די רייצענדע העלדין פון „ליבעס=פּאַראַדע" — JEANETTE MAC DONALD און איהר פּאַרטנער JACK BUCHANAN

צוגאַב פּראָגראַם: א קלאַנג=צוגאבע און לאַנד=אַקטואַליטעטען. אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג—30 12 בייטאָג.

קלאַנג=קינא=טעאַטער

APOLLO

היינט און פאָלג. טעג! דאָס מעכטיגסטע מייסטערווערק פון דער פילם=קונסט! אינגעוועהנליכע אויסשטאַטונג!

פּרעה'ס ווייב

אין די הויפּט-ראָלען:

EMIL JANNINGS,
HARRY LIEDTKE,
PAWEŁ WEGENER,
LIDJA SALOMONOWA i in.

ריהרענדע עפּעסטען! מעכטיגע אַקציע! אָנהייב פון די סעאַנסען 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג— 12 בייטאָג.

עדיסאָן

ל'

די „וועסטערן יוניאָן", וועלכע האָט שפּעטער געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין עדיסאָנס לעבען, האָט אָפּגעקויפט די מעהרהייט אַקציעס ביי דער בערזע־טעלעגראַף־געזעלשאַפט און בעשטימט פאַר איהר אַלס פּרעזעס דעם גענעראַל לעפערטס. ער האָט אויפגעטראָגען עדיסאָנען צו שאַפען אַ וואָס איינפאַכערן בערזע־טעלעגראַף בלויז מיט איין דראָט, און אין עטליכע וואָכען אַרום איז ביי עדיסאָנען געווען פערטיג דער „אוניווערסאַלער אַפּאַראַט", וועלכער איז באַלד פערשפּרייט געוואָרען אין הונדערטער עקזעמפּליאַרען. אויף דעמזעלביגען פּאָסטען האָט עדיסאָן געמאַכט נאָך אַנדערע אויסגעפינסען.

„דער גענעראַל, דערצעהלט עדיסאָן, איז געווען פּעראינטערעסירט, וואָס גיכער צו פערענדיגען דעם געשעפט מיט מיינע פּאַטענטען. ער האָט מיך אריינגערופען אין זיין ביוראָ און דערקלערט: „איצט, יונגערמאַן, וויל איך, וואָס גיכער דערלעדיגען דעם ענין מיט אייערע אויסגעפינסען. וואָס רעכענט איהר צו בעקומען פאַר זיי"? איך האָב געהאַלטען, אַז בעהמענדיג אין אַכט די אָפּגעגעבענע צייט און דעם אומ'ברחמנות'דיגען טעמפּ פון דער אַרבייט בין איך בערעכטיגט צו פאָדערן 5000 דאָלאַר, איך וואָלט זיך אָבער בעגנוגענט מיט 3000 דאָלאַר. איך האָב געוואַרפט ענטפערן דעם גענעראַל, נאָר עס האָט מיר אויסגעפעהלט מוט אָנצורופען די סומע, ווייל זי איז מיר אויסגעקומען זעהר גרויס, און איך האָב געענטפערט: „אפשר וואָלט איהר מיר, גענעראַל, געמאַכט אַ פאָרשלאָג"? דערויף האָט דער גענעראַל געענטפערט: „צי וואָלט איהר געווען צופרידען מיט 40.000 דאָלאַר"? איך האָב שיער נישט געחלש'ט. איך האָב מורא געהאַט, אַז ער וועט הערען דאָס קלאַפּען פון מיין האַרץ. ענדליך בין איך געקומען צו זיך און אַרויסגעשטאַמעלט דעם ענטפער, אַז לויט מיין מיינונג וואָלט איך געקענט אָננעהמען דעם פאָרשלאַג. גוט, האָט געזאָגט דער גענעראַל, איך וועל הייסען צונויפשטעלען אַ קאָנטראַקט, קומט אין דריי טעג אַיים איהם אונטערשרייבען, וועט איהר דעמאָלט בעקומען דאָס געלד".

עדיסאָן האָט בעקומען דעם ערשטען טשעק אין זיין לעבען. דאָס איז געווען אַ טשעק אויף 40.000 דאָלאַר. אַז עדיסאָן האָט געוויזען דעם טשעק ביי דער קאַסע, האָט דער קאַסירער איהם געמאַכט עטליכע בעמערקונגען, וועלכע עדיסאָן האָט צוליב זיין שוואַכען געהער נישט פערשטאַנען. מען האָט איהם צוריקגעגעבען דעם טשעק. און נישט־וויסענדיג, וואָס צו טון, האָט עדיסאָן פערלאָזען די באַנק און זיך אָוועקגעזעצט אויף די שטיגען, כדי צו קומען צו זיך פון דעם קאַלטען שוויס, וואָס איז איהם אַרויס אויפ'ן פּנים. ער האָט זיך אומגעקעהרט צום גענעראַל, און דער גענעראַל מיט'ן סעקרעטאַר האָבען זיך שרעקליך פונאַנדערגעלאַכט. זיי האָבען דערקלערט דעם צוטומעלטען אויסגעפינער, אַז אויפ'ן טשעק דאַרף ער אַוועקלייגען זיין חתימה. דער גענעראַל האָט געשיקט אַ יונגענמאַן צוזאַמען מיט עדיסאָנען אין באַנק, וואו דער קאַסירער האָט אָפּגעזוכט אַ שפּיצעל דעם אומבעהאָלפענעם אויסגעפינער. ער האָט איהם די 40.000 דאָלאַר אַרויסגעגעבען אין קלענע קליינע באַנקנאָטען, וואָס האָבען לויט עדיסאָנס אָפּשאַצונג פערנומען אַ רוים פון איין קוביק־פוס. עדיסאָן האָט מיט די פעקלעך אָנגעפילט אַלע קעשענעס פון זיין מאַרינאַרקע און פון זיין מאַנטעל, איז אַוועקגעגאַנגען אַהיים און איז נישט געשלאָפען די גאַנצע נאַכט, כדי מען זאָל ביי איהם נישט צו־גנב'ענען דעם אוצר. דערנאָך האָט ער זיך אין זיין קלעם געווענדעט צום גענעראַל, וועלכער האָט אַ סוף געמאַכט צום חוזק־שפּיל און געעפענט פאַר'ן יונגען אויסגעפינער אַ קאָנטע אין באַנק.

די אומגעריכטע עשירות וואָלט אַנ'אַנדערן יונגענמאַן, וואָס איז אויסגעוואַקסען אין דחקות זיכער געבראַכט צו נסיונות, בפרט נאָך אין אַזאַ שטאָט ווי ניו־יאָרק. אָבער אין דער צייט פון זיין פינף־יאָהריגער וואַנדערונג האָט זיך ביי עדיסאָנען אַנטוויקעלט אַ פעסטער כאַראַקטער, און ער פלעגט רוהיג אויסהאַלטען די ברוטאַלע אָנפאַלען פון זיינע קאָלעגען, וועלכע פלעגען אָן איהם נקמה נעהמען, פאַרוואָס ער גיט נישט נאָך זייערע ריידן און בעטייליגט זיך נישט אין זייערע פערוויילונגען. די אָפּעראַטאָרען, מיט וועלכע ער האָט צוזאַמען געאַרבייט, פלעגען דעמאָלט אין דער פרייער צייט שיכורן און שפּילען, און עס איז געווען שווער בייצושטעהן דעם נסיון און נישט געהן צוזאַמען מיט דער חבר'ה. פונדעסטוועגען איז עדיסאָן אַלעמאָל געבליבען ניכטער, און ווען ער האָט געהאַט אַנ'איבעריגען סענט, פלעגט ער איהם אויסגעבען אויף זיין שטודיום. אויך ווי אַ בעזיצער פון 40.000 דאָלאַר איז עדיסאָן בייגעשטאַנען אַלע נסיונות. די איינציגע זיינע ליידענשאַפטען זענען געווען טונקעלע ציגאַרען און שטאַרקע קאַווע. עדיסאָן איז געבליבען איינגעהערט אין דיזעלביגע קאַפּעטען ווי פריהער, און זיין הויפט עסען איז אַלץ געווען קאַווע מיט עטליכע קוכענס. זיין גאַנץ געלד האָט ער פערנוצט אויף אַ נייעם וואַרשטאַט, וועלכען ער האָט אויסגעבויט אין ניו־יאָרק, שטאָט ניו־דזשערסי. גענעראַל לעפערטס האָט ביי איהם בעשטעלט זעהר אַ סך בערזע־טעלעגראַפען, אַזוי, אַז ער האָט געקאָנט בעשעפטיגען ביז פופציג אַרבייטער. עדיסאָן איז געווען מייסטער, בוכהאַלטער און קאָרעספּאָנדענט אין איין פּערזאָן. ער האָט געאַרבייט ביי טאָג און ביי נאַכט, און ס'האָט זיך געדוכט, אַז ער נויטיגט זיך גאָרנישט אין רוה. אין משך פון 24־שעה'דיגען אַרבייטס־טאָג פלעגט ער זיך פערגינען בלויז דריי האַלב־שעה'דיגע הפסקות צו כאַפּען אַ דרימעל, און נאָך די יאָהרען פּויזעס פלעגט ער אָנ'אָפּגעפרישטער צוריקקומען צו דער אַרבייט.

דעמאָלט זענען די טעלעגראַפישע דראָטען, וואָס האָבען פערבונדען די איינצעלנע אַמעריקאַנער שטאָט מיט די ריזיגע אָפּשטאַנדען צווישען זיי, אַלעמאָל געווען איבערגעלאָדען, און די טעלעגראַמען פלעגט מען איבערשיקען מיט אַ גרויסער פערשפּעטיגונג איינע נאָך דער אַנדערער דורך איין־און־איינציגען דראָט. די דעפּעשען פלעגט מען דעמאָלט איבערשיקען מיט דער הילף פון מאָרזעס אלף־בית, וואָס בעשטעהט פון שטריכען און פּונקטען. דאָזיגע צייכענס פלעגט מען געבען דורך אָנדריקען אויף אַ לענגערער אָדער קירצערער צייט אַ קאָנטאַקט. אַפילו די סאַמע געניטע טעלעגראַפיסטען האָבען נישט געקאָנט מיט'ן קאָנטאַקט אָנקלאַפּען מעהרער פאַר פערציג ווערטער אין אַ מינוט. מען האָט בכן געמוזט אַרויסגעפינען אַ טעלעגראַפישע סיסטעם, וואָס זאָל געבען אַ מעגליכקייט אַרויסצושיקען די ווערטער זעהר גיך איינס נאָכ'ן אַנדערן. די פּראָבלעם איז געלעזט געוואָרען אַזוי: פאַר'ן אָפּקלאַפּען דעם טעקסט פון דער דעפּעשע אויף דעם אַרויסשיק־אַפּאַראַט, פלעגט מען איהם איבערטראָגען אין מאָרזע־צייכענס אויף אַ פּאַפּירענער טאַשמע, ד. ה. אויסשטאַנצען די דאָזיגע צייכענס אויף אַ טאַשמע אין דער געשטאַלט פון קירצערע און לענגערע אויסשניטען. די דאָזיגע דורכגעלעכערטע טאַשמע פלעגט מען דערויף איינשפּאַנען אין טעלעגראַפיר־מאַשין, וועלכע האָט זיך געדרעהט מיט אַ גרויסער געשווינדקייט — דער עלעקטרישער שטראָם פלעגט דורכגעהן דורך די לעכער און אַרויסרופען אין אויפנעהם־אַפּאַראַט עטשעכע־דיגע סיגנאַלען, וואָס פלעגען אָנקומען איינער נאָכ'ן אַנדערן מיט אַ גרויסער געשווינדקייט. אנשטאָט די געוועהנליכע 40 ווערטער, פלעגט מען אַזוי אַרום איבערשיקען 400 ווערטער אין אַ מינוט. אַזאַ פערבעסערטען אַפּאַראַט האָט קאָנסטרואירט אַ געוויסער דזשאָרדזש ליטל, און אין די לאַבאָראַ־טאָריעס האָט מען מיט איהם בעזומען בעפריע־דיגענדיגע רעזולטאַטען. ווען מען האָט איהם אָבער געוואָלט אויסנוצען אויף אַנ'אמת'ער טעלעגראַף־ליניע איז דערפון גאָרנישט אַרויס. מען האָט איינגעלאַדען אַ רייה עקספּערטען. אָבער אויך זיי האָבען זיך מיט איהם נישט געקאָנט געבען קיין עצה.

די אונטערנעהמער האָבען זיך געווענדעט צו עדיסאָנען, ער זאָל געפינען אַ פּראַקטישען תיקון פאַר ליטל סיסטעם און אַ דאַנק איהם איז דער אויטאָמאַטישער טעלעגראַף מיט איין מאָל פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַנ'אינסטרומענט, וועלכען מען האָט געקאָנט פּראַקטיש אויסנוצען, און דאָס האָט אַרויסגערופען אַנ'אמת'ע איבערקעהרעניש אויפ'ן געביט פון טעלעגראַף.

צוליב דעם גרויסען ערפאָלג, וואָס עדיסאָן האָט דורכגעפירט, האָבען זיך צו איהם געווענדעט אַ רייה נייע אונטערנעהמער. זיי האָבען פאַר איהם אויפגעבויט אין ניו־יאָרק אַ גרויסען וואַרשטאַט מיט די בעסטע מאַשינען. עדיסאָן האָט זיך פאַרגעלייגט צו קאָנסטרואירען אַנ'אויטאָמאַטישען אַפּאַראַט, וועלכער וועט איבערגעבען טעלעגראַמען נישט ווי ביז־אַהער אין מאָרזע־צייכענס, נאָר דירעקט אין געוועהנליכע אותיות. אין אַ קורצער צייט אַרום איז דער אַפּאַראַט פערטיג געוואָרען. פון איצט אָן האָט מען שוין מעהר נישט געדאַרפט איבערשרייבען מיט דער האַנד די דעפּעשען, פלעגען אָנקומען אין מאָרזע־צייכענס די דעפּעשען פלעגט מען אויפנעהמען אין די געוועהנליכע אותיות און מען האָט זיי גלייך געקאָנט צושטעלען צו די אַדרעסאַטען.

(ווייטער קומט).

יודיש טעאַטער איז „פילהאַרמאָניע"
דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאַן.
נאַרטשעפּילע! פון די ליבלינגס־אַרטיסטען פון גאַנץ פּוילען
דינה האַלפּערן און סעם בראָנעצקי
צוזאַמען מיט'ן גלאַנצענדען אַנסאַמבל: לאָלאַ יאַקובאָוויטש, א־ת־ ליפּאָווסקאַ, אהרן אייזענבערג, מרדכי שאַדאָווסקי, ראובן מאַנדעלבוים און אַנד.
היינט, זונטאָג, דעם 1 טען נאָוועמבער ד. י. 9 אָווענד — גראַנדיעזע פּרעמיערע!
דער רעקאָרד־שלאַגער פון די פּאַריזער טעאַטערס פאַר די לעצטע 2 יאָהר
פיפי, דאָס פּאַריזער וועשען־מיידעל
אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ, יודיש פון ס. ב.
קומט זעהען. ווי פּאַריז לאַכט / פּאַריז וויינט / פּאַריז זינגט / פּאַריז טאַנצט.
אַ מתנה פאַר'ן לאָדזשער טעאַטער־עולם!
היינט נאָך דער פאָרשטעלונג אַ גרויסע פריילעכע רעוויו
מיט דינה האַלפּערן און סעם בראָנעצקי אין דער שפּיץ.
די נייעסטע שלאַגער־לידער, קופּלעטען, דועטען, טענץ, וואָס איהר הייסט הערען און זעהען.
אכטונג! נישט אַכטענדיג אויף די גרויסע קאָסטען פון דער פאָרשטעלונג, זענען די פּרייזען פון די בילעטען שפּאָט־ביליג.
טרופּע־דירעקטאָר: א. האַלפּערן. דיריגענט: ש. בלומשטיין.
אַדמיניסטר. לייטונג: ר. מאַרקאַלאָוו.
בילעטען צו בעקומען אַ גאַנצען טאָג אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.
— דאָס טעאַטער איז גוט בעהייצט —

יודישער איינציגער
האָט זיך אַיבערצייגט, אַז מעבעל פאַר דיוואַנעס, פעלצען, נייה־מאַשינען, גאַרדעראָבען או״וו צאָהלט די העכסטע פּרייזען!
א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23
טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פאַרשיידען געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אַקושעריע
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 62 (Sródmiejska 14)
telefon 129-52.
נעמט אָן פון 9–10 פריה און פון 5–7 אָווענד.

Dr. med. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 20193
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג
נעהמט אָן פון 8–11 פריה און פון 5–8 אָווענד.
זונטאָג און יום־טובים פון 9–1 בייטאָג.

חברים גיפּס און טורקאַ!
איהר דאַרפט זיך ווענדען צו ח' ראָזענבערג היינט צווישען 6 און 8 אָווענד אין „נייעם פאָלקס־בלאַט".
יודישע סעקציע ביים זשורנאַליסטען־סינדיקאַט

Dr. med. N. ROZEN
צאָהן־כירורג צאָהן, קיפער, דיאַגנאָס, נימען־ און צונג קראַנקהייטען רענטגענאַדיאָגנאָסטיק
Andrzeja 7, tel. 216-57
פון 3–7 נאָכמ.

גלייכשטעלונג.

אין אַנאָנס, וואָס איז פערעפענטליכט געוואָרען אין אונזער צייטונג דורך אינזש. סט. נראַ בעזג וואָס שייך דעם סלאָנעטשניק־אייל איז פאָרגעקומען אַ טעות. אנשטאָט דעם וואָרט „ראַפינירט" דאַרף זיין דאָס וואָרט „פילטרירט".

7323

ר. איזראעל.

קאַפּערעלע

א סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דער לאָדזשער ווירקליכקייט

8)

בערנאַרד קאַרלינסקי האָט רוהיג געענטפערט: געוויס דאַרפסט איהר רופען פּאָליציי. דאָס טעלעפאָן־ביכעל ליגט אין שופלאָד פון מיין שרייב־טיש. קוקט נאָך דעם נומער און רופט די פּאָליציי.

— ווי איך זעה, בערנאַרד, גיסט דו דיר נישט אָפּ קיין חשבון פון די קאָנסעקווענצען, וואָס דו וועסט דאַרפען ציהען פון דיין טאַט, האָט ד״ר גאָלד מיט אַ ציטערדיגער שטים געזאָגט.

בערנאַרד האָט געצויגען מיט די אַקסלען.

— פאַרוואָס, וואָס האָב איך דען מורא צו האָבען?

— אָבער בערנאַרד... דו דאַרפסט דיר דאָך קלאָר מאַכען, אַז דאָ איז בעגאַנגען געוואָרען אַ מאָרד...

— אַ מאָרד!? באַרישקייטען, ס'הויבט זיך גאָרנישט אָן. פריינד האָט נאָר בעקומען זיין גערעכטע שטראָף, דאָס איז אַלץ.

— דאָס איז לויט דיין אנשויאונג, איך וויל נישט מיט דיר דיסקוטירען, אָבער איך האָב מורא, אַז דאָס געריכט וועט אָננעהמען אַ גאַנץ אַנדערע שטעלונג.

— דאָס געריכט? וואָס האָט דערמיט דאָס געריכט צו טון?

— צי פערשטעהסט דו טאַקע נישט, וואָס דו האָסט געטון, ס'וועט דאָך אונבעדינגט מוזען קומען צו אַ פּראָצעס.

— פאַרוואָס, האָט בערנאַרד ווייטער געזאָגט, אַזוי ווי ער וואָלט ווירקליך נישט פערשטאַנען, וואָס דאָ איז פאָרגעקומען.

— פאַרוואָס, גאַנץ פּשוט דערפאַר, ווייל דו האָסט דעם דאָזיגען מענש געהייסען פערסמ'ען און דערמיט געבראַנגט זיין טויט.

— איך האָב איהם געלאָזען פערסמ'ען? וואָס פעלט אייך איין.

— וואָס רעדסטו, בערנאַרד, האָט ד״ר גאָלד צוזאַמען מיט לעאָן דרייהאַרן אויסגעשריגען.

— אין דער קאַווע איז נישט געווען קיין שום סם, האָט בערנאַרד שוין גאַנץ רוהיג געזאָגט און פערבריבערט אַ פּאַפּיראָס.

— נישט געווען קיין סם? נישט אַנדערש ווי ער איז משוגע געוואָרען, האָט ד״ר גאָלד אין דער שטיל געזאָגט צו דרייהאַרן.

— יאָ, אַזוי איז עס, אין דער קאַווע איז גאָרנישט געווען, אָט קענט איהר זיך איבערצייגען, אין בראַנדס טעפּעל איז נאָך געבליבען אַ העלפט קאַווע און מ'קען דאָס זעהר לייכט אַנאַליזירען.

— וואָס דען איז דאָ פאָרגעקומען.

— גאַנץ פּשוט ער איז געשטאָרבען פאַר שרעק, אויס אימה און צוליב זיין שלעכטען געוויסען.

— און דו האָסט איהם ווירקליך נישט געלאָזען פערסמ'ען דורך דיין ציגיינערישען דינסט־מיידעל?

ד״ר גאָלד און דרייהאַרן האָבען אויסגעגלאָצט די אויגען אויף בערנאַרדען. ער האָט אַוועקגעוואָרפען דעם אויסגעדרייכטערטען פּאַפּיראָס דאַן האָט ער געזאָגט מיט אַ מידע שטים, וועלכע האָט געקלונגען ווי די שטים פון אַנ'אַלטען, איינגעבויגענעם מאַן.

— אַזוי איז עס, זיין שלעכט געוויסען האָט איהם געטויט, דאָס אַלץ וואָס איך האָב אייך דערצעהלט וועגען פרידאַן איז דער ריינער אמת, איך האָב געהאַט אַ חשד, אַז איינער פון אייך, פון מיינע אַלטע פריינד, איז דער פערפיהרער פון פרידאַן, איז דער, וועלכער האָט זי געטריבען יונגערהייט אויף אַ שענדליכען אופן אין קבר אריין. דעריבער האָב איך אייך אַלע צוזאַמען היינט איינגעלאַדען צו מיר. איך האָב קיין שום פּלאַן נישט געהאַט אָנגעגרייט. איך האָב נאָר געוואָלט פּסיכאָלאָגיש שטודירען און זעהען, וואָס פאַראַ ווירקונג מיין דערצעהלונג וועט מאַכען אויף יעדען איינציגען פון אייך, ערשט דאָ איז מיר איינגעפאַלען דער געדאַנק וועגען דעם סם, איך האָב אויסגערעכענט אַז דער שולדיגער וועט זיך שטאַרק דערשרעקען, אַז ער וועט פאַלען אין חלשות, אָבער בשום אופן נישט, אַז ער וועט שטאַרבען פון שרעק. זיין האַרץ האָט אָבער נישט אויסגעהאַלטען... ביטע, טעלעפאָנירט נאָך דער פּאָליציי.

לעאָן דרייהאַרן איז אַהין צו רעדען אַ וואָרט צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן און אָנגעקלונגען אין פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט.

אין שטוב איז געווען אַ טויטע שטילקייט. אַלע דריי זענען געזעסען אַרום דעם טויטען קערפּער פון בראַנד, וועלכער איז געלעגען דעם קאָפּ פערוואָרפען נאָך אַ זייט, אויס־עקריימט אין אַ שרעקליכער גרימאַס, מיט אויסגעגלאָצטע גלעזערנע אויגען און ס'איז געווען קענטיג די גרויסע שרעק, וועלכע ער האָט איבערגעלעבט די לעצטע מינוטען פאַר זיין טויט.

די דריי מאַנספּערשוינען זענען געזעסען די גאַנצע צייט בידריג אראָפּגעלאָזען און זיך בעמיהט איינער אויפ'ן אַנדערען נישט צוקוקען, ביז אַ שאַרפער קלונג ביי דער טיר האָט זיי אַזוי ווי פון אַ טיפען שלאָף איבערגעוועקט.

דאָס איז געווען די פּאָליציי. דער קאָמיסאַר, וועלכער איז דער ערשטער אריינגעקומען אין צימער, האָט מיט איין בליק אַרומגענומען דאָס גאַנצע צימער. דערזעהענדיג דעם טויטען קערפּער, אויסגעצויגען אויף דעם דיוואַן, האָבען זיינע נערווען אויך נישט אויסגעהאַלטען און ער האָט אַ ציטער געגעבען.

— האָט מיר .ווער פון די הערען געבען מיטצוטיילען, האָט דער קאָמיסאַר איבערגעריסען די טויטע שטילקייט.

קיינער האָט נישט געענטפערט און דער קאָמיסאַר האָט איבערגעחזרט זיין פראַגע.

— ביטע איך וועל אייך דערצעהלען, האָט בערנאַרד אָנגעהויבען. איך בין די הויפּט־אָקס אין דער דאָזיגער געשיכטע. בערנאַרד האָט דאַן בקיצור איבערגעגעבען אַלץ וואָס ס'איז דעם דאָזיגען אָווענד דאָ פאָרגעקומען, דער קאָמיסאַר האָט געצויגען מיט די אַקסלען, זיך געריבען דעם שטערען און צום סוף געזאָגט:

— איך פערשטעה נישט קיין איין וואָרט פון דעם אַלעם, וואָס איהר האָט מיר דאָ דערצעהלט. איך מוז אייך פערהאַלטען און איבערגעבען פאַר'ן פאָרזיצענדען ביז אַהער וועט קומען די העכערע אויספאָרשונגס־מאַכט.

(פאָרטזעצונג קומט).

WYSTAWA KSIĄŻKI
w auli Gimnazjum Żenskiego Towarzystwa Żydowskich Szkół Średnich w Łodzi przy ul. Piramowicza 6
otwarta od 1 do 8 listopada
w godzinach od 4 do 10 wiecz.
Wstęp 30 gr., dla młodzieży 10 gr.

איז א מאסקווער הויז

פון פ. ראמאנאוו.

פּאַנטעלעימאָן ראָמאַנאָוו איז איינער פון די גרעסטע סאָוויעטישע שרייבער, זיינע ביכער האָבן דעם גרעסטען ערפאָלג און צוגעהן זיך אין הונדערטער, טויזענדער עקזעמפּליאַרען. דער ראָמאַן, פון וועלכען מיר האָבן דאָ איבערגעזעצט איין קאַפּיטעל, הייסט „טאוואַרישטש קיסליאַקאָוו“.

דאָס גרעסטע הויז, אין וועלכען איפּאָליט קיסליאַקאָוו האָט געוואוינט, האָט אַלעמען איינפּאַך איבערראַשט מיט דער וואונדערבאַר שעהנער פאָרדערשטער זייט. אויף אַלע פינף גאָרען, אָנפאַנגענדיג פונ'ם סאַמע אונטערשטען שטאָק, זענען ווי צוגעקלעפּט געהאָנגען שעהנע גאַניקלעך מיט אָפּצאַמוניען, וואָס האָבן פון דערווייטענס אויסגעקוקט ווי קוישען מיט בלומען, פון דרויסען האָט דאָס גאַנצע הויז ממש געבלישטשעט מיט ריינקייט און מיט פרישראָזאָווער פאַרב. אויפ'ן טראָטואַר זענען געווען אויסגעשטעלט בלעכענע קעסטעלעך, וואוהין מען זאָל אַריינוואַרפען שטיקלעך פון אויסגעלאָשענע פּאַפּיראָסען, און אין די אָווענדען זענען די פענסטער פון אַלע פינף גאָרען געווען בעלויכטען און אַלעס אַרום און אַרום האָט געשיינט.

ביי דעם גרויסען פאַראַדנעם אַריינגאַנג, וואו עס זענען געווען אַ סך לאַנגע שפּיגלען, האָט מען אַלע מאָל פריהער ווי אַלץ געזעהן אַ סך קינדערוועגעלעך, אויף דער וואַנד, ווי דער שטייגער איז, געהאָנגען אַ ברעטעל, אויף וועלכען עס זענען געווען פערשריבען די נעמען פון די שכנים אין הויז, און נעבען ברעטעל איז געהאַנגען אַ שטיק פּאַפּיר, בעזעצט מיט פליגען, און אויפ'ן שטיק פּאַפּיר איז געווען אַן אויפשריפט:

„פליגער, היט אָפּ אייער געזונד און בענוצט זיך מיט דער ווינדע.

אויף דער ווינדע אבער איז געהאָנגען פונקט אַזאַ שטיק פּאַפּיר מיט פונקט אַזוי פיל פליגען־שפּורען און אויפ'ן פּאַפּיר איז געווען אַ קורצער אויפשריפט: „די ווינדע אַרבייט נישט“.

אויפגעהערט אַרבייטען האָט די ווינדע אויפ'ן צווייטען טאָג נאָכדעם ווי מען האָט איהם צורעכט געמאַכט. עטליכע שכנים, וועלכע זענען שפּעט אין אָווענד געקומען אַהיים מיט אַ גאַנצער חברה זעהר פריהליך און לוסטיג, האָבן געוואָלט פּרובען צי די ווינדע וועט קענען אַריבערטראָגען מעהר משא ווי ס'איז אָנגעגעבען אויפ'ן צעטעל. און פון דעמאָלט אָן מוזען שוין אַלע שכנים געהן צופוס, און אין די אָווענדען, ווען די לעמפּלעך, וואָס האָבן געדאַרפט בעלויכטען די שטיגען, זענען גראָד געווען צוגעגנב'עט, האָט מען געמוזט טאַפּען אין דער פינסטער און אַלע מאָל איז אויסגעקומען אַזוי, אַז קלעטערענדיג אַרויף און אַראָפּ אין דער פינסטער האָט מען זיך איבערגעשראָקען איינער פאַר'ן אַנדערען.

געגנב'עט די לעמפּלעך האָט מען סיי־ווי־סיי. כאָטש מען האָט זיי געוועהנליך פערשטעלט מיט דראָטענע נעצען און כאָטש זיי זענען געהאָנגען זעהר הויך. די הויז־פערוואַלטונג האָט שוין דערויף אַ מאַך געטון מיט דער האַנד און אויפגעגעבען די האָפנונג אָפּצושטעלען דאָס גנב'ענען, און די שכנים אַליין האָבן קיין נייע לעמפּלעך נישט געוואָלט קויפען.

אויף יעדער טיר איז געהאָנגען זעהר אַ פיינע שילד פון דיקען פּאַפּיר, אויף וועלכען עס איז געווען אַ לאַנגער צעטעל פון די שכנים, און ביים נאָמען פון יעדען שכן איז געשטאַנען אַ ציפער, וואָס האָט אָנגעוויזען וויפיל מאָל מען דאַרף קלינגען, ווען מען געהט צו איהם.

געוועהנליך האָבן די גלעקלעך ביי די טירען דורכגעמאַכט פיר מדרגות זינט מען האָט זיי דאָרט איינגעפיהרט. אין אָנפאַנג האָט מען ביי יעדער טיר געזעהן אַ נייע, שפּאָגעל נייע הילצערנע רעדעלע מיט אַ ווייס פּיפּטשיקעל אין מיטען. נאָכדעם איז דאָס הילצערנע רעדעלע מיט'ן ווייסען פּיפּטשיקעל אינגאַנצען נעלם געוואָרען און געבליבען זענען בלויז צוויי שטיקלעך קופער אויף אַ הילצערנעם דריידעלע. שפּעטער איז דאָס דריידעלע אויך נעלם געוואָרען און ס'האָבן זיך בלויז געבאָמבעלט דראָטענע עקלעך. ווען מען האָט געדאַרפט אָנקלינגען, האָט מען שוין געמוזט צונויפנעהמען מיט די פינגער די דראָטענע עקלעך. און ווען זיי, די דראָטענע עקלעך, זענען אויך נעלם געוואָרען, האָט מען זיך געגעבען אַן עצה או זמען האָט שוין גלאַט געקלאַפּט מיט די פויסטען אָן דער טיר. אוי דאָ האָט מען זיך שוין אַזוי געפּלאָנטערט, אַז עס איז שוין אוממעגליך געווען אַ טאָלק צו דערגעהן, און איבער דעם האָבן מענשען זיך געהאַלטען אין איין קריגען.

צוגעקומען צום הויז, האָט קיסליאַקאָוו זיך געלאָזט געהן דורך דער פאַראַדנער טיר, כדי ער זאָל וואָס שנעלער אַרויף אויפ'ן דריטען שטאָק, כאָטש דער דאָקטאָר האָט איהם בפירוש אָנגעזאָגט, ער זאָל געהן פּאַמעליך, ער האָט געוואָלט אָפּעסען וואָס שנעלער און זיך אָפּרוהען נאָך דער אַרבייט.

אָבער ווען ער איז צוגעגאַנגען נאָהענט צו דער טיר פון דער וואוינונג, האָט ער, אַ בייזער, געגעבען אַ שפּיי: ד יפּאָדערשטע טיר איז געווען פערשלאָסען און אויף דער גלעזערנער שויב פון אינווייניג איז געווען צוגעקלעפּט אַ צעטעלע, אויף וועלכען עס איז קלאָר און דייטליך געשטאַנען:

„די פּאָדערשטע טיר איז פערשלאָסען צוליב דער געלעגענהייט, וואָס מען וואַשט די שטיגען, דער אַריינגאַנג — דורך דער הינטער־טיר“.

געוואַשען די שטיגען האָט מען טאַקע נישט מעהר ווי איין מאָל אין וואָך, אָבער קיסליאַקאָוו איז געווען אונטער'ן איינדרוק, אַז מען וואַשט זיי שוין עפּעס צו־אָפּט יעדען טאָג אין דער וואָך.

האָט ער דורכ'ן הויף זיך געלאָזט געהן צו דער הינטער־טיר.

דער הויף פונ'ם הויז איז פון אַלע פיר זייטען געווען אַרומגערינגעלט מיט פינף־גאָרענדיגע הייזער, און ווען מען האָט געוואָלט זעהן דעם הימעל, האָט מען געדאַרפט פערדרייסען דעם קאָפּ, פונקט ווי ווען מען וויל אָנקוקען דעם שפּיץ פון אַ קלויסטער.

דאָס ערשטע, וואָס האָט זיך אין הויף שטאַרק געוואָרפען אין די אויגען זענען געווען די שטריקלעך, אויף וועלכע עס איז שטענדיג געהאָנגען וועש און די אומגעהויערע גרויסע צאָהל קינדער און הינט. די קינדער זענען דאָס רוב געווען פון פּראָלעטאַרישער אָפּשטאַמונג, פונקט ווי די וועגעלעך זייערע ביים פּאַראַדנעם אַריינגאַנג. די הינט אָבער זענען געווען פון בורזשואַזנער אָפּשטאַמונג. צווישען זיי האָט מען געקענט זעהן: לייכטזיניגע פאָקסען, וואָס האָבן אָנגעצייכענט צירקלען איבער'ן גאַנצען הויף, זעהר וואַזשנע בולדאָגען, דייטשע כאַרטען, וואָס לויפען אַרום ווי די וועלף; עס האָבן אויך נישט אויסגעפעהלט עפּעס אַזעלכע מאָדנע ביינע לאַנג־האָריגע כלבים און גלאַט אויסגעפוצטע ווייסע הינט מיט געדיכטע האָר און דווקא העל־בלויע שלייפלעך אַרום די העלזער, און עפּעס ווי כדי אַלעס זאָל זיין צום רומעל, האָט מען דאָרט געזעהן חוצפה'דיגע און פערשייטע מאָפּסען אויך.

געוואוינט אין הויז האָבן צוויי־ערליי שכנים: אינטעליגענטען פון כל המינים און אויך פּראָלעטאַריער. די פּראָלעטאַריער האָבן געהאַט אַ סך קינדער, די אינטעליגענטען ווידער האָבן געהאַט אַ סך הינט.

און אַלע מאָל ווען מען האָט אַרויסגעפיהרט די הינט אויף דער פרישער לופט, האָט מען אויפ'ן הויף געקענט זעהן אַ מערקווירדיגען ערב־רב פון כלבים. אַרויס אויף דער פרייהייט, האָבן די הינט העננדוס־פּענדוס זיך גענומען יאָגען איבער'ן הויף. און ווען אַ נישט־פאַרזיכטיגער בעזוכער האָט גראָד דאַן געעפענט דאָס טירעל, האָט ער זיך גלייך געגעבען אַ כאַפּ צוריק, ווייל באַלד זענען נעבען איהם ווי פון אונטער דער ערד אויסגעוואַקסען עטליכע הינט, און די אייגענטימער זייערע האָבן איינער דעם אַנדערען איבערגעשריגען, בייזע'דיג זיך אויף די פרעמדע הינט, און דערביי האָבן זיי דעם צושוי־אָקענעם מענשען געזאָגט, אַז ער מעג אַריינגעהן, ווייל „די הינט בייסען נישט“.

און אויב דער בעזוכער האָט זיך טאַקע געלאָזט איינרעדען און איז אַריין אין הויף, האָבן פון אַלע זייטען גענומען לויפען צו איהם הינט פון פערשידענערליי קאָלירען און מינים. איינינע האָבן געדרעהט מיט די עקען, אַנדערע האָבן געשמעקט די פּאָלעס פון זיין רעקעל, איינינע האָבן פערריסען די קעפּ אין דער הויך און האָבן געהאַוקעט, אַן אַנדערע זענען גלאַט געשטאַנען און האָבן געבורטשעט. און די באַלעבאַטים זייערע האָבן אַלץ נישט אויפגעהערט איינרעדען, אַז די הינט טשעפּען נישט, אַז דאָס, וואָס זיי האַוקען איז גאָר נישט, ווייל ביי זיי, ביי די הינט, הייסט עס, איז דאָס אַ פאָרמע פון בעגריסען א נייעם מענשען, אַ סימן — זאָל מען די הינט געבען אַ גלעט איבער'ן קאָפּ, אָדער איבער דער פעל, וועט שוין אַלעס זיין גוט.

אויף די שטיגען ביים הינטערשטען אַריינגאַנג האָט יעדער אַריינגעהער געקענט מיינען, אַז ער איז אין באַד אויף דער אויבערשטער באַנק, ווייל פון דער קיך האָט געזעצט רויך. אין דער נאָז האָט געשלאָגען דער ריח פון געקעכטס. און אין די ווינקעלעך, אויף יעדער טרעפּ, אַ קעגען דער אָפענער טיר פון דער קיך, זענען געשטאַנען קעסטלעך און עמערס, אָנגעפּאַקט מיט פערשידענערליי זאַכען — שאָלעכץ פון אוגערקעס, שאָלעכץ פון אייער און אויך שאָלעכץ פון קאָווענעס. נישט אין אַלע קעסטלעך און עמער'ס האָבן אָט די אַלע זאַכען געקענט אַריין, זענען די פערשידענערליי שאָלעכצען אַריבערגעפאַלען און האָבן זיך געוואַלגערט אויף די שטיגען, און די קינדער האָבן שוין געהאַט, וואָס צו וואַרפען איינע אויף די אַנדערע, ווען זיי האָבן זיך אויף די שטיגען געשפּילט.

און פאַר די קעץ, וועלכע זענען שטענדיג געווען שמוציג און ברודנע, איז אויף די שטיגען גאָר געווען אַ לעבעדיגע וועלט.

אין דער קוואַרטיר, וואו איפּאָליט קיסליאַקאָוו האָט געוואוינט, האָבן געוואוינט צעהן פאַמיליעס, און אַרום און אַרום זענען דאָרט געווען זיבען און צוואַנציג מענשען.

דער גרויסער קאָרידאָר מיט טירען פון ביידע זייטען איז געווען פערלעגט מיט קאַסטענס, טשעמאָדאַנען און שאַפּעס.

איבער דעם, וואָס אין קאָרידאָר זענען געווען אָנגעשטעלט צופיל זאַכען, איז דאָרטען שטענדיג געווען פינסטער, און ווען איינער איז פון קיך אָדער פון אָפּטריט געגאַנגען צו זיך אין צימער, האָט ער געקריגען אַ בייל אויפ'ן שטערען, אָדער אַ זעץ אין דער קניע, און דערביי האָט ער געשאָלטען די אַנדערע שכנים, פאַר וואָס זיי האָבן אין קאָרידאָר אָנגעשטעלט אַזוי פיל זאַכען, כאָטש ער אַליין איז אויך נישט געווען פון די אומשולדיגע און ער האָט קיינמאָל נישט געקענט וויסען, צי ער האָט זיך פערשטעסט אָן זיינעם אַ קאַסטען, אָדער אָן אַ פרעמדען קאַסטען.

איינוועניג איז דאָס הויז געווען פונקט דער היפּוך פון דעם, ווי ס'האָט אויסגעזעהן אין דרויסען. מען האָט געקענט מיינען, אַז דאָס איז אַ סקלאַד, וואו מען שטעלט אַריין מעבעל, אָדער אַ פּלאַץ, וואו מען פערזעצט פערשידענערליי זאַכען, און אַז נאָך אַ גרויסען אויספערקויף, וואו קונים האָבן געכאַפּט מציאות, האָט מען די איבערגעבליבענע זאַכען אָנגעוואָרפען וואו ס'האָט זיך נאָר געמאַכט.

ביי דער פאַראַדנער טיר איז געהאָנגען אַ טעלעפאָן און די גאַנצע וואַנד ביים טעלעפאָן איז געווען פערשריבען מיט פערשידענערליי טעלעפאָן־נומערען, און עס האָבן אויך נישט אויסגעפעהלט דאָרט קיין אָנגעצייכענטע פרויען־קעפּלעך. דער הענגער איז געשטאַנען אַ פער'יתום'טער, אַ ליידיגער; די שכנים האָבן מורא געהאַט דאָרט אויפצוהענגען זייערע קליידער, מען זאָל זיי נאָך נישט צו'גנב'ענען.

אין דעם קליינעם קאָרידאָרעל, וואָס ביי דער קיך, איז געווען דער אָפּטריט, און אַהין האָט מען זיך קיינמאָל נישט געקענט דורכשלאָגען, ווייל די טיר איז שטענדיג געווען פערשפּאַרט; עס איז דאָרטען אַלע מאָל איממיצער געווען. אַזוי אין דער פריה, ביי טאָג און אויך ביינאַכט.

— וואָס פאַר אַ נישט־גוטער זיצט דאָרט שטענדיג! — האָט זיך איממיצער פון די שכנים געבייזערט, לויפענדיג אַהין און צוריק.

און די אָרדנונג איז געווען אַ גאַנץ פּשוט'ע: אין אָפּטריט איז אויך געווען דאָס וואַש־צימער און דאָרטען איז אויך געווען די וואַנע.

דער צוזאַמענשטעל פון די שכנים איז געווען אַזאַ פערשידענאַרטיגער; עס האָבן דאָרט געוואוינט מענשען פון אַזוי פיל פערשידענע בעשעפטיגונגען און שטאַנדען, אַז מען האָט ווירקליך געקענט מיינען, אַז פונקט דאַן, ווען עס איז פאָרגעקומען אַ מבול, האָבן זיך אָט די אַלע פערשידענע מענשען געגעבען אַ לאָז אַהער און האָבן פערכאַפּט, וואָס עס איז זיי נאָר געקומען אונטער דער האַנד און וואָס ס'האָט זיך נאָר געמאַכט. אין אַלגעמיין אָבער זענען דאָ געווען צוויי־דריטעל אינטעליגענטען און איין דריטעל פּראָלעטאַריער.

פון די פּראָלעטאַריער האָבן דאָ געוואוינט צוויי שלאָסערס מיט זייערע פאַמיליעס און עטליכע מוליאַרעס, וועלכע האָבן מיט זייערע טריט אין קאָרידאָר איבערגעלאָזען אַ ווייסען צייכען, וואָס האָט זיך געצויגען פון זייער וואוינונג ביז צום וואַש־צימער.

נעבען דער פאַראַדנער טיר, אין איין רייה מיט'ן טעלעפאָן, האָט אין אַ צימער געוואוינט אַ פרוי מיט'ן נאָמען פעטשאַנקינא. ביי איהר איז די טיר שטענדיג געווען אָפען, און מען האָט אַרויסגעזעהן אַן'אייזערנע בעטעל מיט אַ קאָלדרע פון פערשידענערליי קאָלירען, אַ סך קישעלעך, אַ קאָמאָד, מיט אַ גיפּסענער קאַץ און אַ גרויסע פאַמיליען־פאָטאָגראַפיע, בעזעצט מיט פליגען. די פעטשאַנקינא האָט געהאַט אַ טבע אַרויסצוקוקען דעם קאָפּ אַלע מאָל, ווען עס האָט זיך דערהערט אַ קלונג ביי דער טיר, און זי האָט אַלע מאָל געוואוסט ווער צו וועמען עס קומט צוגאַסט.

אין איין רייה מיט איהר צימער האָבן געוואוינט די קיסליאַקאָווס, און אין איין רייה מיט די קיסליאַקאָווס — אַ יונגע פּאָרפאָלק מיט'ן נאָמען זווענינאָראַדסקי. ביידע זעהר אינטעליגענטע מענשען, גליקליך־פערהייראַטע. ביידע הויכע, שלאַנקע, ער — ביים פאַך אַן אַרכיטעקטאָר — האָט שטענדיג געטראָגען אַ הוט, און אויפ'ן אָרים אַ מאַנטעל, זי — אין אַ קליין היטעלע איבער די אויגען און אין אַ שמאָלענג־בלויען אַנצוג. גערופען האָט מען זיי „די נישט צושיידטע“. שטענדיג זענען זיי געגאַנגען צוזאַמען, און זיי האָבן זיך אויסגעצייכענט מיט פּינקטליכקייט און העפליכקייט.

נאָך זיי איז געווען דאָס צימער פון די דיאַקאָנאָווס, די געוועזענע בעלי־בתים פון דער וואוינונג. דער מאַן — אַ הויכער, אַ שווייגענדיגער און זעהר אַן'אונטערטעניגער מאַנספּיל, איז געגאַנגען אין קליטעל איינקויפען און האָט צוגעגרייט קאַווע אין קיך אויפ'ן אויוועלע. די ווייב — אויך אַ הויכע, אַ דיקע דאַמע, איז אַלע מאָל אויפגעשטאַנען שפּעט, און אָנגעהויבען דעם טאָג האָט זי שטענדיג מיט קולות. געשריגען האָט זי אויף אַלעמען: אויף די, וואָס זיצען לאַנג אין אָפּטריט, און אויך אויף די, וואָס האָבן אַ טעות אין זייער צאָהל קלינגען ביי דער טיר, ווען זיי קומען צו איממיצען צו גאַסט. זי איז געווען בייז אויף אַלעמען, דערפאַר וואָס זיי וואוינען אין „איהר“ הויז, שטענדיג האָט זי געהאַט טענות צו דער פעטשאַנקינא, פאַר וואָס יענע האָט פערכאַפּט עפּעס אַ ווינקעל, וואָס זי דאַרף גראָד האָבען. געהאַט האָט זי אַ זוהן, אַ יונגעל פון אַ יאָהר פופצעהן, און מיט איהם האָט מען זיך קיין עצה נישט געקענט געבען, ווייל מען האָט איהם אין ערגעץ נישט געוואָלט אַריינעהמען; דאָס איז געווען אַ בחור'ל מיט פערברעכערישע נייגונגען; ער האָט פאַר קיינעם קיין מורא נישט געהאַט און אַלץ געסטראַשעט, אַז ווען ס'איז וועט ער מיט אַ מעסער קוילען טאַטע־מאַמע.

ווייטער האָט געוואוינט אַן'עלטערער פּראָפעסאָר מיט זיין ווייב. געווען איז דער פּראָפעסאָר אַ קליינינקער, אַ פליכוואַטער, און געטראָגען האָט ער שטענדיג אַ פּאָר הויזען, וואָס האָבן זיך אַלץ געצויגען אַראָפּ. איהם האָט מען נישט געקענט אַריבערטראָגען, ווייל יעדע פריהמאָרגען האָט ער אויסגעטרייסעלט די הויזען זיינע ביי דער טיר. וואָס איז געווען פונקט אַנטקעגען דעם צימער, וואו די קיסליאַקאָווס האָבן געוואוינט, און דאָס ווייב זיינע, די פּראָפעסאָרישע, האָט געהאַט צוויי יאַפּאַנעזישע הינטלעך מיט נאַרישע מאָרדעס. פּלאַטשיגע בעזולעך און לאַנגע אויערען. די הינטלעך האָבן קיינעם נישט געטשעפּעט, פערקעהרט, זיי האָבן נאָך מורא געהאַט פאַר מענשען, אָבער שטענדיג האָבן זיי געפּאַטשקעט אין אַלע ווינקעלעך....

אויף דער אַנדערער זייט פונ'ם קאָרידאָר האָט געוואוינט אַ סטאַטיסטיקער — אַ הויכער מאַן, וואָס איז יעדען פריהמאָרגען אַרויסגעקומען פונ'ם וואַש־צימער אַזוי צושויבערט אַז אַלע הינט האָבן אויף איהם אָנגעהויבען בילען און די קליינע יאַפּאַנעזישע הינטלעך האָבן זיך פאַר איהם אַזוי דערשראָקען, אַז זיי זענען אַזש אַנטלאָפען צו דער פּראָפעסאָרשע.

(סוף מאָרגען).

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2 און פון 5—9 אָוונט.
בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

וויכטיג פאַר קאַלאָשען־מאַכער און שוסטער!
איך פערקויף
גומי־קלעב־שטאָף
(קאַוטשוק) צום פּרייז פון 50 גראָשען אַ פלאַש,
גאַראַנטירט פאַר גוטקייט פּראַנצישקאַנער 20
רוג אַלעקסאַנדריסקאַ אין סקלאַד־אַפּטעקנע.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon **12-333**
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פּלוצימדיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט ביי טאָג און ביינאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

לאָ[illegible] יודישער קאַמעראַל־טעאַטער
אלעע 1-טער מאַי 2. דירעקציע: דוד צעלמייסטער
XVI יאָר **ווילנער טרופּע**
אָנפירונג: מ. מזאה.
היינט, זונטאָג, דעם 1-טען נאָוועמבער 9.15 אָוונט
צו בילליגע פּרייזען ביז 2 זל. ערשטע רייהע
„גרינע פעלדער“
פאָלקס־שטיק אין 3 אַקטען פון פּרץ הירשביין.
רעזשי־בעניאַציע יעקב שיגאַרין.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניי׳ער פאלקסבלאט

זונטאג
1
כא
מרחשון תרצ״ב

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 6.32
זון-אונטערגאנג 4.12

העכערונג פון טעלעפאן-אפצאלן

(2) פון היינט אן גייט אריין אין קראפט די פעראָרדנונג פון פאסט-און-טעלעגראף-מיניסטער וועגען דער העכערונג פון די טעלעפאן-אפצאָלען אין גאנצען לאנד.

די הוספה בעטרעפט 1,50 פון הויפט-אפאראט, און 1 זל. פון א צוגאב אפאראט אין אלע קאטעגאָריעס.

די העכערונג ווערט איינגעפיהרט אויף 6 חדשים. ד. ה. פון 1 נאָוועמבער ביז׳ן 30 אפריל ק. י.

די סומען, וואס וועלען דערפון געזאמעלט ווערען וועלען גיין לטובת די אָרימסטע.

4 קוכען פאר ארבייטסלאזע גייס טיגע און פיזישע ארבייטער

(א) דעם 1 נאָוועמבער ווערען געעפענט 4 קוכען פאר ארבייטסלאזע. אויף פיעטרקאָווער 89 ווערט געעפענט א קוך פאר גייסטיגע ארבייטער, וואו ס׳וועט ארויסגעגעבען ווערען 300 מיטאָגען טעגליך. צוויי קוכען ווערען געעפענט ביי דער ערשטער און פערטער פייערלעשער-אפטיילונגען, אויף דער 11 ליסטאָפאד-גאס 4 און אויף נאפיורקאָווסקיעגא. די קוכען וועלען ארויסגעבען מיטאָגען פאר פיזישע-ארבייטער. א פיערטע קוך ווערט געעפענט אויף לימאנאָווסקיעגא 56 פאר 200 ארבייטער.

געהעכערט דעם אפצאהל פון ראדיא-אפאראטען?

(א) פון 1 נאָוועמבער ווערט געהעכערט דער אפצאהל פון ראדיא-אפאראטען פון 3 זל. אויף 3.30 זל.

פערזענליכעס

די לאָדזער בירגערין, פרל. רעגינא פליוואצקא האט די וואך בעלייגט אין ווארשאָווער אוניווערזיטעט דעם אדוואָקאט-עקזאמין, אלס ספעציאליסטקע אין היפאטעק-פראגען.

א גרויסע שרפה

(א) אויף אלע 1-טער מאי 29 איז אויסגעבראָכען א גרויסע שרפה אין בער שוואריץ׳ס לאגער פון היי. דער גאנצער לאגער איז פערברענט געוואָרען. דער היזק בעטרעפט 30 טויזענד זלאָטעס.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: ה. דאנצער (זגערזשער 57), וו. גראשקאָווסקי (11 ליסטאָפאד 15), ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), ס. בארטאשעווסקי (פיעטרקאָווער 164), ר. רעמבעלינסקי (אגדזשעיא 26), א. שימאנסקי (פשענדזאלניאנא 35).

א גנבה

עהערנעכטען 3 א זייגער אין דער נאכט, האָבען זיך אינבעקאנטע גנבים זיך אריינבעקומען אין פאלאץ פון די אייגענטימער פון דער פירמע „דזשענטעלמאן“ און האָבען אוועקגעלקחענט א גאָלדענעם זייגער אין ווערט פון 100 דאָלאר וואס האט געהערט דעם ה׳ דיר. אמקין.

פון דער היגיענישער מקוה ביי „אגודת ישראל“ אין לאדז, גדאנסקא 75

די לייטונג פון דעם דערמאָנטען ניי-רעמאָנטירטען באד-אנשטאלט האט צוליב דעם עקאָנאָמישען קריזיס בעשלאסען פון 1-טען נאָוועמבער ד. י. צו רעדוצירען די פרייזען פון אלע קלאסען כדי די ברייטע מאסען זאָלען אויך קענען האָבען א צוטריט.

די מקוה איז פערזעהען מיט צענטראל בעהייצונג און מיט די נייעסטע מאָדערנע און היגיענישע איינריכטונגען.

ביי פערגיפטונגס-ערשיינונגען

ארויסגערופען דורך פערדאָרבענע באהרונגס-מיטלען, בילדעם די זאפארטיגע אנווענדונג פון נאטירליכען ביטערוואסער **Franciszka Józefa**

די סעגליבע דארם-ענטלעהרונג, צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

אויפרוף פון וואיעוואדישען קאמיטעט פאר ארבייטסלאזע-ענינים

דער אויבענדערמאנטער קאמיטעט האט אונז צוגעשיקט פאלגענדען אויפרוף צום פערעפענטליכען: בירגער.

די גאנצע וועלט, ווי אויך אונזער לאנד, לעבט איבער שווערע יסורים פון ווירטשאפטליכען קריזיס, וועלכער האט קודם-כל געטראָפען די לאָדזער אינדוסטריע.

הונדערטער ווארשטאטען האָבען זיך אפגעשטעלט. טויזענדער ארבייטער זענען געבליבען אהן ארבייט און עקזיסטענץ-מיטלען. די קינדער צווישען וועלכע עס הערשען פיל חולאתן און א שטארקע שטערבליכקייט, שטרעקען אויס רחמים׳דיג די הענד נאך א שטיקעל ברויט.

לאָמיר נישט בלייבען גלייכגילטיג ביי דעם אנבליק פון אזא שרייענדער נויט און יאוש!

וועלענדיג קומען צו-הילף דער צום-מעהרסטען מאטעריעל געליטענער בעפעלקערונג, האט די רעגירונג מיט צוויי יאהר צוריק איניציאירט א וואיעוואדישען בירגער-קאמיטעט צו העלפען די אָרימסטע אין לאָדז.

די וויכטיגע בעדייטונג פון דער רעגירונגס-איניציאטיוו, בעקרעפטיגט מיט א מיליאן זלאָטעס פון פינאנץ-מיניסטעריום, איז געהעריג אפגעשאצט געוואָרען דורך דער גאנצער געזעלשאפט אהן אונטערשיד פון שטאנד, נאציאָנאליטעט און גלויבען.

די שפע פון די עטליך-און-צוואנציג חדשים ארבייט איז געווען א גרויסע, אבער די שאָדענס, וואס די שלעכטע ווירטשאפטליכע קאָניונקטור האט אנגעמאכט זענען, לײדער, געוואָרען גרעסערע, און פאר יעדען פרייז מוזען מיר זיי דעקען.

אין דעם ווידער-אויפגעלעבטער פוילישער רעפובליק וועט קיין בירגער נישט צולאָזען, אז זיינע מיטברידער זאָלען אומקומען אין ערגסטער נויט.

אלע בירגער, אין די גרעניצען פון זייערע מעגליכקייטען וועלען קומען צו-הילף די צום-מעהרסטען געליטענע פון דער ווירטשאפטליכער פלאג!

יעדער בירגער, וואס איז נאָר ביכולת, מוז געדענקען אין די צעהנדליגער טויזענדער אומגליקליכע.

דער וואיעוואדישער בירגער-קאמיטעט רופט אויף אלע בירגער אקטיוו צו אונטערשטיצען די לאָקאלע קאמיטעטען פון טראָגען הילף פאר די אָרימסטע, דורך געבען נדבות אין געלד אדער אין נאטור, דורך בעשטייערען זיך, דורך קויפען די פינף-און צעהן-גראשענע מארקעס פון׳ם קאמיטעט.

פאר׳ן פרעזידיום
(—) וול. יאשטשאלט.
לאָדזער וואיעוואָדע

לאָדז, ד. 25 אָקטאָבער 1931.

פון האנדעלס-געריכט

אופאדלאשטשען, נאדזורען און אורטיילן פון ווארש. אפעלאציע-געריכט

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט זענען בעטראכט געוואָרען א גאנצע רייה אופאדלאָשטש׳ן:

בערעל פלאומענבוים (פיעטריקאָווער 56) איז אין דעצעמבער 1930 פערעפענטליכט געוואָרען אנ׳אופאדלאָשטש. אין אָקטאָבער ד. י. האט די פירמע פארגעלעגט צו רעגולירען די חוב׳ת אויף 6 פראָצ. די בעלי חובות האָבען מסכים געווען, דאס געריכט האט אָבער די רעגולאציע אפגעוואָרפען צוליב דעם, וואס 6 פראָצ. איז א צו נידריגע רעגולאציע.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאָשטש פון חיים און ראנא אָקסענבערג (פל. וואָלנאשטשי 8) האט דאס געריכט נאָמינירט אלס געריכט-אויפזעהער דעם אדוו. טעפלער.

אין סעפטעמבער ד. י. איז דער פירמע „לימאן און שטשערסקאָווסקי“ פערעפענטליכט געוואָרען אנ׳אופאדלאָשטש. די געפאלענע זענען איינגעזעצט געוואָרען אין ארעסט.

דעם 14 סעפטעמבער ד. י. האט דער קיראטאָר אדוו. סארני זיך געווענדעט צום געריכט, מ׳זאָל נישט ערלויבען זיך צו זעהען מיט די ארעסטירטע אין תפיסה, מחמת די געפאלענע האָבען דעם גרעסטען טייל סחורה בעהאלטען. ס׳איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז די פאמיליע טראָגט די סחורה איבער פון איין אָרט אויפ׳ן אנדערען, צוליב דעם פערלאנגט דער קוראטאָר, מ׳זאָל נישט ערלויבען די פאמיליע צו זעהען זיך מיט די ארעסטירטע אין תפיסה.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט דאס געריכט אפגעזאָגט דעם גלייט-בריף, און פעראָרד. די ארעסטירטע ווייטער צו האַלטען אין ארעסט, פערוועהרענדיג די פאמיליע זיך צו זעהען מיט די ארעסטירטע אין תפיסה.

* * *

דער אופאדלאָשטש פון דער פירמע „מאיר אייזנער און שותף“ איז פערלענגערט געוואָרען אויף נאך 2 חדשים.

* * *

אין יולי ד. י. האט דאס געריכט פערעפענטליכט אנ׳אופאדלאָשטש יונה אלתר גלאנץ (ריבנא 17) צוליב א חשד, אז ער האט בעהאלטען זיינע אקטיווען, האט דאס געריכט איהם איינגעזעצט אין תפיסה. אין משך פון דער צייט, האט ג. בעקומען א גלייט-בריף, און האט אפעלירט צום אפעלאציע-געריכט, אנווייזענדיג, אז ער האט די גאנצע סומע געוואָלט בעצאָהלען, נאָר די בעלי-ח׳בות האָבען נישט געוואָלט נעמען. קיין אנדערע בעלי חובות ווי די, וואס האָבען זיך געמאָלדען צום אופאדלאָשטש, האט ער נישט.

דאס אפעלאציע געריכט האט אנערקענט די מאָטיוועו פון דער אנקלאגע, און דעם פסק-דין פון לאָדזער האנדעלס-געריכט מבטל געמאכט.

* * *

די פירמע „לאנדא און דיקערמאן“ האט אין יולי ד. י. בעקומען א „נאדזור“ אויף דריי חדשים.

נאָך דעם טערמין, האט די פירמע פארגעלעגט די בעלי חובות צו רעגולירען אויף 30 פראָצ. דער פאָרשלאג איז פון כמעט אלע בעלי חובות אנגענומען געוואָרען. אויך דאס געריכט האט דעם פאָרשלאג בעשטעטיגט.

איין פירמע מרים „פינטשעווסקא און זוהן“ האט אריינגעטראָגען א פראָטעסט צום אפעלאציע-געריכט. דאס אפעלאציע-געריכט האט אָבער בעשטעטיגט דעם אורטייל פון לאָדזער געריכט, און דעם אפמאך בעשטעטיגט.

* * *

אין פעברואר 1930 איז דער פירמע טאניא פרענקעל (ציגעל-גאס 38) פערעפענטליכט געוואָרען אנ׳אופאדלאָשטש. 3 פעברואר ד. י. איז פאָרגעקומען א פערזאמלונג פון די בעגלויביגע, צוליב דעם וואס די געפאלענע האט צו דער פערזאמלונג נישט אנגעגעבען קיין שום פראָפּאָזיציע, האט דאס געריכט בעשטימט א סינדיק דעם אדוו. קליינגער. דערביי איז דער געפאלענער צוריקגעשטעלט געוואָרען די סחורישע עהרע.

די געפאלענע האט אפעלירט צום אפעלאציע-געריכט אנווייזענדיג, אז זי האט נישט געוואוסט פון דער פערזאמלונג פון די בעגלויביגע. אז זי האט געהאט די מעגליכקייט די בעלי חובות צו מאכען געוויסע פראָפּאָזיציעס.

דאס אפעלאציע-געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל פון לאָדזער האנדעלס-געריכט.

אנ׳ענליכער פראָצעס איז פאָרגעקומען וועגען דעם אופאדלאָשטש פון דער פירמע „זאק און פאלינסקי (פעטריק. 71) די פירמע האט געהאט א „נאדזור“. זי האט פאָרגעלעגט צו רעגולירען אויף 50 פראָצ. אויף וואס כמעט אלע בעלי חובות און אויך דאס געריכט האָבען מסכים געווען. נאָר איין פירמע האט אפעלירט צום אפעלאציע געריכט אין ווארשא. דאס אפעלאציע-געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל פון לאָדזער האנדעלס-געריכט.

גרויסער פאליטישער פראָצעס אין לאדז

22 פערזאן אויף דער בעשולדיגונגס-באנק

פרייטאג האט זיך אין לאָדזער קרייז-געריכט אנגעהויבען דער פראָצעס געגען פאלגענדע 22 פערזאָן: ראָמאן ליביך, אלעקסאנדער העלמאן, ארטור לינקע, פראנטשישעק אויגוסטיניאק, פראנטשישעק יענדזשעיעווסקי, וואצלאוו ראי, הענריק שייבלער, מארטשין שאטקאָיוסקי, מאריאן טשעטשאק, יאן טימושיק, יוזעף טשעטשאק, לייזער ליימער, בערטהאלד יענטשקע, באָלעסלאוו וואָזשניאק, ז. ראדזשקינא, מיעטשיסלאוו וואָיטשעק, א. גראביצקי, רחל קאמיאנקא, קלמן קשאנושע, אנטאָני קוביצקי, בראָניסלאוו גאבארא און יוסף מאיר האלצמאן.

דער פאָרגעלעזענער בעשולדיגונגס-אקט ווארפט זיי פאָר, אז אנגעהערענדיג צום פראָפאינטערן, האָבען זיי אין לאָדז אָרגאניזירט א רעוואָלוציאָנערע פראָפעסיאָנעלע בעוועגונג. נאָכדעם ווי דער טעקסטיל-פערבאנד אויף זאמענהאף 17 איז ליקווידירט געוואָרען, האָבען זיי געשאפען א צייטווייליגען שטרייק-קאָמיטעט, מיט דער אָרגאניזאציע האט זיך פערנומען אלעקס. העלמאן און גאבארא. די פערזאמלונג איז פאָרגעקומען אין לאָקאל פון די לינקע פ. פ. ס. אויף רייטער גאס 13, עס זענען ארעסטירט געוואָרען 73 פערזאָן, פון וועלכע 22 זענען צוגעצויגען געוואָרען צו פעראנטוואָרטליכקייט.

ביים פעסטשטעלען די פערזאָנאליע פון די בעשולדיגטע, האָבען זיך 8 ערקלערט פאר רעליגיאָנסלאָז, 6 זענען שוין געווען פערמשפט פאר פאָליטישע חטאים און איינער פאר מיליטערישע חטאים.

די בעשולדיגטע זענען זיך נישט מודה אין דער פאָרגעוואָרפענער שולד.

מען הערט אויס א רייה עדות מצד דער פאָליציי, די עדות שטעלען פעסט, אז די בעשולדיגטע האָבען זיך פערנומען מיט קאָמוניסטישער ארבייט.

דער בעשולדיגטער ליביך גיט איבער, אז דער נאטשעלניק ברילאק, פון דער אויספאָרשונגס-פאָליציי האט איהם מורא׳דיג געשלאָגען און אזוי ארום געצוואונגען צו בעשטעטיגען די געשטעלטע פראגען.

צווישען די עדות טרעט אויך ארויס דער געוו. דעפ. צערבע, וועלכער שטעלט פעסט, אז דער בעשולדיגטער לינקע איז שטענדיג געווען א לאָיאלער מיטגליד פון די קלאסען-פעראיינען.

אספיראנט ברילאק ווייזט אן, אז צערבע פערטיידיגט לינקען דערפאר, ווייל צערבע איז גינסטיג געניגט פאר׳ן קאָמוניזם.

דערמיט האָבען זיך פערענדיגט די פרייטאג׳דיגע פערהאנדלונגען.

נעכטען אין דעם צווייטען טאָג פון די געריכטס-פערהאנדלונג, האט גערעדט: דער וויצע-פראָקוראָר כאוולאווסקי, וועלכע האט פערלאנגט א שטרענגען אורטייל פאר די בעשולדיגטע. נאכהער האָבען גערעדט די פערטיידיגער: ברייטער, קעמפנער, וויגאוועד, גאלדבערג א. א. וועלכע האָבען פערלאנגט די בעפרייאונג פון אלע בעשולדיגטע.

לסוף האט דאס געריכט ארויסגעטראָגען פאלגענדען אורטייל:

ראָמאן ליביך, ארטור לינקע, פראנטשישעק אויגוסטיניאק, בראָניסלאוו גאבארא — צו 4 יאָהר שווערע תפיסה.

אלעקסאנדער העלמאן, פראנצישעק יענדזשעיעווסקי, העגריק שייבלער, מארטשין שאדקאָווסקי, מאריאן טשעטשיאָק, יאן טימושעק, מיעטשיסלאוו וואיטשיק, זינאידא ראדזישקינא, יוזעף מאיר האלצמאן, קלמן קשאנושע, יוזעף טשושטשיאק — אויף 2 יאָהר שווערע תפיסה׳

וואצלאוו ראי, לייזער-וואָלף ליימער, בערטהאלד-יוזעף יענטשקע, מיעטשיסלאוו וואזשניאק, אנטאָני קוביצקי, רחל קאמיאנקא, אלאיזי גראביצקי זענען בעפרייט געוואָרען.

Dr. med.
Michał Urbach
האט זיך איבערגעצויגען
אויף פיעטריקאָווער 8
טעלעפאן 148-89
ספעציאליסט פאר נערווען און אינערליכע קראנקהייטען. נעמט אן פון 4–6 נאָכמיטאג.

אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאָזע

(מ) דער אונטערשטיצונגס-אמט פאר ארבייטס-לאָזע ביים לאָדזער מאַגיסטראַט איז מודיע, אז פון מאָנטאג ד. 2 נאָוועמבער הויבט מען אָן אָנ-צוטהמען איינמ'לדונגען פון ארבייטסלאָזע, פיזיש-ארבייטער אויף דער דרינגענדער מלוכה'שער אונטערשטיצונג אויפ'ן חודש סעפטעמבער.

די כללים פאר די, וואָס מעלדען זיך איין זענען דיזעלבע, וואָס זענען געווען לעת-עתה.

איינמעלדען זיך דארף מען, לויט פאָלגענ-דען סדר:

מאָרגען, מאָנטאָג, 2 נאָוועמבער די אותיות:

A B C D E F

דינסטאָג, דעם 3-טען נאָוועמבער:

G H I J

מיטוואָך, דעם 4-טען נאָוועמבער:

K L Ł

דאָנערשטאָג, דעם 5-טען נאָוועמבער:

M N O

פרייטאָג, דעם 6-טען נאָוועמבער:

P R S

שבת, דעם 7-טען נאָוועמבער:

T U W Ż Z

די ארבייטסלאָזע דארפען צושטעלען:

1) א פערזענליכען דאָקומענט, א פאס, אָדער אנ'אנדער פאפיר, וואָס בעשטעטיגען די פערזאָן; 2) א לעגיטימאציע פון פונפ מיט קאָנטראָל-שטעמ-פלען; 3) א פערזיכערונגס-ביכעל פונ'ם ארבייטס-לאָזען, ווי אויך עווענטועל, פון די משפחה-מיט-גלידער, וועלכע וואוינען מיט איהם צוזאמען און פיהרען איין ווירטשאפט.

אַרויספאָדערונגען פון ארץ-ישראל

עס זענען דערהאַלטען געוואָרען ערלויבני-שען אויף צו פאָהרען קיין ארץ-ישראל פאר פאָל-גענדע פערזאָנען: קרייזמאַן לוי און גיטל, פערלע שרה, פרידמאַן יוסף, חוה און דבורה, בערגמאַן און לענקינסקי לאה.

די דערמאָנטע פערזאָנען דארפען זיך ווענ-דען אין פאלעסטינא-אמט (שרודמיעסקאַ 29) וועגען ערלעדיגען די רייזע - פאָרמאַליטעטען.

היינט אלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאַציע

היינט זונטאג, 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאל די אלגעמיינע פערזאַמ-לונג פון דער היגער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון אַ פרעזידיום, 3) בעריכט פון ציוני-ניסטישען קאָמיטעט, 4) בעריכט פון דער רעוויז-יאָנס-קאָמיסיע, 5) וכוחים, 6) וואהלען פון ציוניס-טישען קאָמיטעט, רעוויזיאָנס-קאָמיסיע און עהרען-געריכט, 7) פערשידענעס.

דער ציוניסטישער קאָמיטעט האָט צו דער אלגעמיינער פערזאַמלונג צוזאַמענגעשטעלט דעם טעטיגקייטס-בעריכט פאר דער צייט פון זיין קאָ-דענץ.

דער בעריכט איז פונאַנדערגעשיקט צו אַלע מיטגלידער פון דער אָרגאַניזאַציע.

בריף אין רעדאקציע

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ידיעה וואָס איז געווען געדרוקט אין נומער 249 „נייער פאָלקסבלאַט" פון 28/10 אונטערן קעפעל „בלוטיגע פאָלגען פון די בלאַקאטען, בעט די לאָדזער וואָיעוואָדזטווע אויפ'! יסוד פון ארט. 21 פון פרעסע-דעקרעט פון 7/2 1919, אָפצודריקען פאָלגענדע בעריכטיגונג.

ס'איז נישט אמת, אַז אין בעלכאַטאָוו זענען פערשפרייט געוואָרען פאָגראָם אויפרופען און אלס רעזולטאַט פון דער דאָזיגער אגיטאַציע זענען די אויפגעהעצטע ארבייטער בעפאַלען די יודישע בע-פעלקערונג און ס'איז געקומען צו אַנ'אינטערווענץ פון דער פאָליציי.

דאגעגען איז אמת, אַז די גאַנצע ידיעה שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט, וואָס דרינגט ארויס פון ערות זאָגען פון אָנגעזעהענע בירגער: ד"ר זעליג פאָריעווסקי, וויצע-פרעזעס פון קהלה וואָלף ראָזענצווייג, הגר שמואל יהושיע שילעט, קיין אַנטי-יודישע אויפרופען זענען אין בעלכאַטאָוו נישט פערשפרייט געוואָרען און קיין עקצעסען זע-נען נישט פאָרגעקומען

פאַר'ן וואָיעוואָדע ה. לוטאָמסקי.

מיסברויכען אויף דער פאסט
בריף-טרעגער האט צוגענומען 600 זל.

דער בריף-טרעגער יוזעף שטשערבינסקי איז אַרעסטירט געוואָרען, ווייל עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז ר'האָט געפעלשט די אינטערשריפט פון אַ היגען איינוואוינער אויף וועמענס נאָמען עס איז אָנגעקומען 600 זל. דער בריף-טרעגער האָט געפעלשט די אונטערשריפט אויף דער קווי-טאַנגען און דאָס געלד צוגענומען.

—=:[O]:=—

א חתן דערמאָרדעט זיין כלה

פראַנטישעק מישקעוויטש פון דאָרף ניסול-קאָוו האָט דער'הרג'עט זיין כלה, די 26-יעהריגע ויעטראָשאַק און דעם טויטען-קערפער אריינגע-וואָרפען אין טייך.

דער מערדער איז אַרעסטירט, דעם טויטען-קערפער האָט מען אַרויסגענומען פון טייך.

דער מאָרד זאָל זיין געשעהען צוליב דעם, וואָס די כלה האָט געוואָלט איבערייסען מיט איהר חתן און ווערען אַ כלה מיט אַנ'אַנדערען.

טראגעדיע פון א יורד
דאס ווייב ענטלויפט פון איהם און ער פער'סמט זיך

(2) אליה קאָרן (פאָדזשעטשנא 6) איז עס נאָך דער מלחמה זעהר גוט געגאַנגען, אַזוי אז ער האָט זיך אפילו געקויפט אין ווארשאָ, און געפיהרט אין לאָדז א גרויסען מאַנופאַקטור-האַנדעל.

דאָס גליק האָט אָבער ביי איהם נישט לאַנג אָנגעהאַלטען, און עס האָט נישט לאַנג געדויערט – און ער איז בדיל הדל געוואָרען.

די פרוי זיינע, וועלכע האָט זיך צוגעוואוינט צו א ג"ט לעבען, האָט איהם איבערגעלאָזט מיט דריי קליינע קינדער און איז עגטלאָפען.

דערווייל האָט זיך קאָרן מיט עטליכע וואָ-כען צוריק בעקאַנט אין א צוקערניע מיט עפיס א יונגערמאַן, וועלכער האָט זיך שטארק נאָכגע-פרעגט אויף זיינע קינדער.

פון איהם האָט זיך קאָרן דערוואוסט, אַז זיין ווייב וואוינט אין בראַטיסלאַווא (טשעכיען), האָט ער זיך געבאָרגט א ביסעל געלד און אַרויס-געפאָהרען צו איהר, אויסצופועלען, אַז זי זאָל צוריקקומען אַ היים.

אַזוי ווי יענע האָט זיך אָפגעזאָגט פון איהם צו פאָלגען, האָט ער זיך פער'סמ'ט אויפ'ן בראַ-טיסלאַווער בית-עולם און אין אַ האָפּיטאַלאָזען צושטאַנד האָט מען איהם אָפגעפיהרט אין שפּיטאָל.

ראדיא-פראגראם
זונטאג ד. 1 נאוועמבער

10.15 גאָטעסדינסט: 11.58 צייט-סיגנאל
12.15 סימפאָנישער פריהמארגען: 3.00 פוילישע פאָלקס-טענץ: 3.35 פראָגראַם פאר קינדער: 4.25 גראַמאָפאָן: 4.40 פאָרלעזונג: 5.00 גראַמאָפאָן: 5.15 פאָרלעזונג: 5.30 נוצליכע ידיעות: 5.45 פאָפולערער אַ צערט: 7.00 פערשידענעס: 7.20 ספּאָרט-קאָמוניקאַטען: 7.30 רעפּערטואַר: 8.45 נאָ-ייעלע: 9.45 סאָליסטען-קאָנצערט: 9.55 ליטעראַ-רישער פריהמאָרגען: 10.10 סאָליסטען-קאָנצערט: 10.40 קאָמוניקאַטען, ספּאָרט, פּאָליציי א. א.

פון דער לאדזער געלד-בערזע

דאָלאַר, אָפיציעל – 8,86
דאָלאַר נישט-אָפיציעל – 8,87
פונט, אָפיציעל – 34,25
דייטשער מארק, אָפיציעל – 211
לאָדזער פאַנד-בריף, אָפיציעל – 60
דאָלאַרובקע – 43,50

האַללאָ! קלינג 240-80
KURJER KRAWIECKI
„GELASSENA"
Sienkiewicza 40, tel. 240-80
נעהמט-אָן יעדע ארט גארדעראָבע צום פרעסען, רייניגען, וואַשען און פארבען. נעהמט-אָן און שיקט אָפּ אהיים די ארבייט מיט אייגענע שיק-יונגלעך.
רעיעלע בעהאַנדלונג! סאָלידע אויספיהרונג!

בוכהאַנדלונג נ. בערלינסקי, לאדז
חודש פונ'ם יודישן בוך, אָרגאַניזירט לויט דער איניציאַטיוו פון פען-קלוב. איבער 1000 בעסטע ביכער פון דער יודישער ליטעראַטור, כמעט צו האלבע פרייזען. אין דער רשימה געהען אריין די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראַטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאַגען.
נאָר איצט האָט איהר די געלעגענהייט זיך צו פערשאַפען די בעסטע ווערק צו האַלבע פרייזען. קומט און זעהט אדורך די רשימה און איהר וועט זיך איבערציינגען, דאָס ביי מיר בעקומט איהר אלערליי ביכער אויף די בעסטע בעדינגונגען.
בעזוכט מיין בוכהאַנדלונג אויף אַלטשטאַט 12 אין הויף, 2. שט. קויפען איז נישט פערפליכטעט.

עלטערן!
פערשרייבט אייער קינד וואָס לערנט אין אַ פוילישער שולע אין דעם אייגענעם מוסטערהאַפטען רעליגיעזן בית ספר
„תורה-ודת"
פּל. וואָלנאָשטשי (נייע שטאָט) 6
דאָס לעהר-פראָגראַם פון תורה ודת" נעמט אַרום אַ קורס פון אַלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העברעאישע שפּראַך, פוילישע געשיכטע א.ז.וו. און אַלעס וואָס אַ יודיש קינד דאַרף צו וויסען, דאָס לעהר-פּערזאָנאַל בע-שטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען. ס'ווערען אָנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאָהר, צוליב'ן קריזיס הנחה-פרייזען

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
בעהמט אָן די דרוקעריי פון
„נייעם פאָלקסבלאַט"
די קלעפסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
און פונאַנדערגעשיקט איבער דער שטאָט.

50%
KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICINSKA 54. Dojazd Tramwajami 10 i 16
צוליב דער ליקווידאַציע פון גרעסערע פאַרטיעס
קאנפעקציע
האבען מיר די פרייזען פערקלענערט מיט 50%
מיר עמפּפעהלען פערשידענע סחורות בעקאַנט מיט זייער גוטקייט צו אונגעוועהנליך נידריגע פרייזען.
אכטונג! רעשטלעך און בראַק אכטונג!
פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור", אקצ.-געז.
פערקויפט אויסשליסליך דער "KONSUM„
צו געוויינע פאבריקס-פרייזען
50% 50% 50%

רעסטאראן מ. געדולד

35 פיעטריקאווער 35

טעלעפאן 106-78

פון היינטיגען טאג ווערט אַרויסגעגעבען

פולע **מיטאגען** פון 3 געננ מיט געפליגעל (צ זאמען מיט בעדינונג) פאר 2.20 זל.

הייסע **אווענדברויטען** פון 4 געננ נור פאַר 1.90 זל.

ס'ווערען אָנגענומען בעשטעלונגען אויף בעלער, באנקעטען און חתונות צו בעדייטענד רעדוצירטע פרייזען אין אייגענעם לאָקאַל אָדער מיט אָבשיקען אַהיים.

דער פעלץ-ווארען-לאגער L. Grünspan

66 פיעטריקאווער 66 — טעלעפאן 190-21

פעלצען פאר דאמען און הערען

צו קאנקורענץ-פרייזען.

אכטונג: אין דער אייגענער ווערקשטעל ווערען אויסגעפיהרט פעלץ- און שטאָף-מאַנטלען פון אייגענער און אנפערטרויטען שטאָף לויט די לעצטע נייעסטע מאָדעלען ווי אויך פערשידענע רעפעראַטורע

קלאנג-קינא-טעאטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג:

מייסטערווערק פון אלע צייטען!

ליבעס-פאעמע, וועגען וועלכער די וועלט האט נישט געטרוימט.

רוהם פון דער קלאנג-פילם-קונסט א. ג.:

„קעניג פון די בעטלער"

די ראָלע פון פאָעט-בעטלער שפילט דער הויפט-ארטיסט פון ניו-יאָרק

DENIS KING

דאָס מעכטיגע שפילען פון אקטיאָר און זינגער פערטושט מיט רוהם אלע ביז-איצט געזעהענע ביהנע און עקראן-שטערנס.

אין דער ראָלע פון דער פירשטין דער סובטעלסטער סטאר פון עקראן

Jeanette Mac Donald

בעריהמט פון פילם „ליבעס-פאראדיז".

מ'בעט דאָס ג' פובליקום צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאנסע

קירצליך: „דער למד'וואוו'ניק"

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג 12 בייטאָג.

קלאנג-קינא MIMOZA

178 קילינסקיעגא

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסע פרעמיערע א. ג.:

יאנקא מוזיקאנט

אין די הויפט-ראָלען:

STEFAN ROGULSKI, MARJA MALICKA, DYMSZA, Kazimierz KRUKOWSKI

אָנהויב 4 נאָכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאָג

אויפ'ן ערשטען סעאנס 1.75 פלעצער 60 גר

Dr med.

H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאָג און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

וויכטיגע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאָפּ, אָדער אזוי ווי א האַמער-קאָפּ און עס פאַלט אריין אין דעם כיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראָנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראָפעסאָרען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דעמזעלבען פראָפעסאָר

דאָקטאָר בראָכוירעוונג בעווונדערט ווי'כער דעם ש'ווערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס ריכטונגען מיט הייל-באנדאזשען און אפאראטען פאר פערפרוסטע פיס און פלאַט-פוס ספעציעלע אינלאגען אין די שיך. קינסטליכע נאטירליכע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אָווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג. דיפלאמען האָבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראָפעסאָרען: פ"יפ. ד"ר בּאראנטש, פראָפ. דר. י. מא-רישלער, פראָפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הערצליכען דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' דיר. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאָדז, וואָל-טשאנסקא 10 פאר לאָקאליזירען מיר דעם ברוך, אויף וואָס כ'האָב געליטען א סך יאָהרען.

באנדע עליאש, פיעטריקאווער 50.

וויכטיג פאר לאדז

און דער פראווינץ!

דערמיט מאַכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז אונזער לאגער אין לאָדז, פיעטריקאווער 40, רינגע אפיצינע, פארטער א. ס.

SKŁAD KOMISOWY

Przedsięb. Handlowe **„REZYNA"**

איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון זעמט-ליכע קאלאשען און באטען פון דער פירמע

„REZINOTRUST"

צו מעסיגע פרייזען   מיט אכטונג

Przedsięb. Handl. „REZYNA"
Łódź, Piotrkowska 40
tel. 145-32.

Dr. med.

Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,

נעהמט אָ' פון 8—9.30 פריה פון 1– 2 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוונד.

זונטאָג פון 9 ביז 1 בייטאג.

פיעטריקאווער 10

טעל. 245-21.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

Lekarz-dentysta

Z. BIELAKOWSKA

powróciła.

Kilińskiego 113, róg Nawrot.

winda — telefon 148-27

od g. 10 — 1 i od 4—7.

Dr. med.

J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9 טעל. 183-17

צוריקגעקעהרט

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער אייגענע פראצאווניע פון נעטמליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: וויקלדעקעס אויף פ'אטפוסען, קינסטליכע הענט און פיס, גארסעטען א. ז. וו.

נעמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאג.

Dr. med.

W. Eychner

גינעקאלאָג-אקושער

11 זגערזשער 11

טעלעפאן 134-72

נעמט אָן פון 3–4 נאָכמ. און פון 7 – 9 אָוונד.

פענסיאנאט „עלבינגער" קאלומנא.

דערמיט מאך איך העפליך בעקאנט דאָס דער ערשט-קלאסיגער פענסיאנאט „עלבינגער" איז געווארען איבערגעטראָגען פון לאסק נאך קאלומנא, פאלאצאווע גאָס. דער פענסיאנאט געפינט זיך אין שענסטען געגענד פון קאלומנא. זוניגע געהייצטע צימערן, טאראסען צום ווערא דירען און אנדערע בעקוועמ-ליכקייטען. ערשטקלאסיגע קיך און בעדינונג. די וויללע געפינט זיך 5 מינוט גאנג פון די באהן-סטאציע, און פון די אויטאבוסען. דער ווינטער-סעזאן איז שוין אָפען. פרייזען צוגענגליכע! די געסט ווערען ערווארט ביי די באהן. נעהנטערע אינפאָרמאציעס ווערען ערטיילט אין לאָדז, ביי ה' צעדערבוים, ווסכאדניא 65, טעלעפאן 110-24 און ביי ה' עפשטיין, קאמיעננע 1.

Dr. Z. Rakowski

ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען

11-טעז ליסטאפאד 9

קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארם.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין

DR. MED. STARKER

ווענערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען

12 שרודמיעסקא 12

טעל. 126-87

נעהמט אָן פון 9–11 און פון 4–8 אָוונד.

זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

א צימער מיט א בעזונדער איינגאנג פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט אָדער פריילינס איז צו פער-מיטען ציגעל-גאס 30 וויסבוים.

זאָפאָרט איבערצוגעבען 2 צימער מיט א קיך מיט בעקוועמליכקייטען. נארוטאָוויטשא 25. דער וועכטער ווייסט אגווייזען.

פון זאָפאָרט אפצוגעבען 1 צימער און קיך קאָרידאָר מיט בעקוועמליכקייט אויף קאנסטאנטי-נער נומער 38 ביי „פוקס".

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוי-נונגען אין אלטע און אין נייע הייזער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף מאנאטליכע דירה-געלד. גע-וועלבער, געשעפטס- און פאבריקס-לאקאלען. מעב-לירטע צימערן, הייזער, ווילעס, פלעצער פון פער-שידענע פרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט. נאָר דורך דער ביורא „לאָקום", וואָס ערלעדיגט ביקטליך און סאליד. אינהאַבער יוסף קארמעסער און קאמפ. אינפארמאציעס אהן בעלוינונג, פיעטריקאווער 62, פראַנט, 2. שטאק, טעל. 166-15. טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אָוונד. 7110

פערשידענעס

פאמפאנעס צו קאמפל ווי אויך פערשידענע פאמפאנעס צו בעקומען ביי הערשקאָוויטש, אלעק-סאנדריסקא 10.

Uczeń udziela Korepetycji w zakresie 7-miu oddziałów szkoły powszechnej za minimalną opłatą. Oferty sub „Rutynowany" do admin. nin. pismo.

עס איז נויטיג

א קוואליפיצירטער שטריקער צו ארבייטען ביינאכט ווערט געזוכט, נאוואמיעיסקא 6, פראנט 4-טען שטאק וו. 7.

א קוואליפיצירטער סוויטער-ארבייטער קען זיך מעלדען פון זאפארט ביים פאבריקאנט ווסכאדניא 56.

א קראפט-שפולערין ווערט געזוכט אין סווי-טער-פאבריק פולנאצנא 25 לינקע אפיצ. 1 איינגאנג.

א טיכטיג שיק-יונגעל און רעפעזירקעס צו סוויטערס קענען זיך מעלדען פון זאפארט ביי מעשבערג נאוואמיעסקא 26.

קוואליפיצירטע האנדנייהערינס און מאשי-נערינס צו סוויטערס ווערען געברויכט פון זאפארט קאמיענא 18, צווייטער טויער, דריטער שטאק וו. 54.

גוטע האנדנייהערינס ווערען געברויכט פון זאפארט ביי הויזע, זאוואדזקא 15.

לאקאלען

ענצעלנע שטובען אויך מיט קיכען, געוועל-בער, האנדעלס-לאקאלען, נאָר פאר דירה-געלד אויף דער נאוואמיעיסקא, פיעטריקאווער, פאמארסקא, זא-וואדזקא קאנסטאנטינער, צו פערדינגען, צו ערפאהרען אין ביורא „לאָקום" פיעטריקאווער 62.

א וואוינונג פאר א פרויענצימער נור צום שלאפען צוגענגליך צו פערמיטען, צו ערפאהרען פאלודניאווא 29 וו. 11 פון 5–6 נאָכמיטאָג.

בעקאנטמאכונג.

נאכקומענדיג די מעהרמאליגע אויסגעדריקטע פערלאנגען אויף אונזער אדרעס מצד די געעהרטע לאדזער אפנעה-מער, האבען מיר דעצידירט צו עפענען א סאלאן פון דעטייל-פערקויף פון אונזערע וועש-אויסארבייטונגען אויפ'ן געביט פון זייד, וואל-שטאפען און מאקע-ריבאן. ביי דעם פערקויף וועלען מיר בערעכענען

געוויע פאבריקס-פרייזען.

דער בעזיץ פון ניי-ערעפענטען דעטייל-פערקויף פון אונזערע אויסארבייטונגען וועט אונז ענדליך ערמעגליכען פאר-צולעגען די ברייטע מאסען פון אונזערע ארטיגע אפנעהמערינס דעם גאנצען פערנעהם פון אונזער פראדוקציע, וועמענס אנבאט אויפ'ן מארק איז ביז איצט געווען אין אויסוואהל זעהר בעגרעניצט.

איז צוזאמענהאנג אלזא

מיט דער ערעפנונג פון סאלאן

אויף פיעטריקאווער 154

וואס דארף פארקומען

דינסטאג, דעם 3-טען נאוועמבער ד. י. 12 בייטאג

לאדען מיר דערמיט העפליך איין די ג' אפנעהמערינס אונז עפטערס צו בעזוכען. דאס בעזוכען אונזער נייעם סאלאן פערפליכטעט נישט צו קויפען און גיט אלעמען די מעגליכקייט צו בעקענען זיך מיט דעם גרעסטען אויסוואהל, אונפערגלייכליכער קוואליטעט און מיט די אונבעשרייבליך נידריגע פרייזען פון אונזערע אויסארבייטונגען. מיר עמפפעהלען אונזערע סחורות

שוין אנהויבענדיג פון 1.50 זל. אן.

אונזערע פרעמיעס

ביי יעדען איינציגען איינקויף וועלען מיר ארויסגעבען באנעס אויף דער בעטרעפענדער סומע. די זאמלער פון די באנעס נאכ'ן פארצייגען זיי אויף אנ'אלגעמיינע סומע פון 10 זל. וועלען געניסען פון אומזיסטער רעפעראטור פון איין פאר שטרימף. ביים פארצייגען באנעס אויף 100 זל. וועלען מיר ארויסגעבען

בחנם איין פאר רידאנא-רעפארמען

(ביים פערקויף פון בראק-סחורה גיבען מיר קיין באנעס נישט ארויס).

מיר מאכען העפליך אויפמערקזאם, אז אונזער סאלאן איז גלייכצייטיג פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון

שטרימף און הענדשקעס

פון פראדוקציעס פון ערשטקלאסיגע פאבריקען פון דער ארטיגער אינדוסטריע.

מיר פערזיכערן פייערליך אלע אונזערע ג' אפנעהמעריגס, אז מיט גרויס זארגפעלטיגקייט און בעמי-הונגען וועלען מיר שטרעבען געהעריג צופרידענצושטעלען זייער פערלאנג און געברויך ביים דעטייל-פערקויף.

Polsko-Amerykańska Fabryka Wyrobów Jedwabniczych

„PAW"

ס'איז פאר פרויען שוין א כלל

טראגען „פאוו"-וועש איבעראל!

Oddział sprzedaży detalicznej

Łódź, Piotrkowska 154, tel. 141-96

אנאנסען-פרייז: פער'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דייט 8 שפאלטען אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ „ 4 „ נעבן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ „ 8 „ 50 פראצ. טייערע. אויסל. 100 פראצ. טייערע. מעלדונגען—10 גר. א הארש

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים; צוזיף דער פראווינץ 6— א חודש, אין אויסלאנד — 8 זל. פער'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען ביימאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.